

การจัดการเลี้ยงเปิดไข่ได้ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี

นางสาวชิตชนก สิ้นธุสุวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

Management of Egg-Laying Free Range Duck Raising in Pathum Thani Province

Miss Chidchanok Sintusuwan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resources Management

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

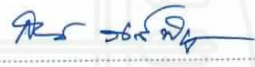
2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดการเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี
ชื่อและนามสกุล นางสาวชิตชนก สันธุสุวรรณ
แขนงวิชา การจัดการการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สรชัย พิศาลบุตร

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์กษิต อธิ์เชื้อชาญกิจ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สรชัย พิศาลบุตร)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

B. 1

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์กษิติก อื้อเชี่ยวชาญกิจ ที่กรุณาสละเวลามาเป็นประธานสอบและให้คำแนะนำที่มีค่าในการแก้ไขปรับปรุงทำวิทยานิพนธ์ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. สรชัย พิศาลบุตร สำหรับคำแนะนำที่มีประโยชน์ การให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาการทำการศึกษาวิจัย และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การวิจัยครั้งนี้สามารถสำเร็จได้ เพราะได้รับความช่วยเหลือจากปศุสัตว์อำเภอ ประจำ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานีที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลและคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ และที่ขาดไม่ได้ต้องขอขอบคุณ คุณธีระ เอกวิริยะเสถียร สำหรับความช่วยเหลือที่ดีเสมอมา

ที่สำคัญผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณแม่อย่างสูงสำหรับกำลังใจที่มีให้กันเสมอมา ประโยชน์ที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พึงมีขอบแต่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และสนับสนุนด้วยดีเสมอมา หากมีข้อผิดพลาดประการใดที่ปรากฏอยู่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ชิดชนก สิ้นธุสวรรณ

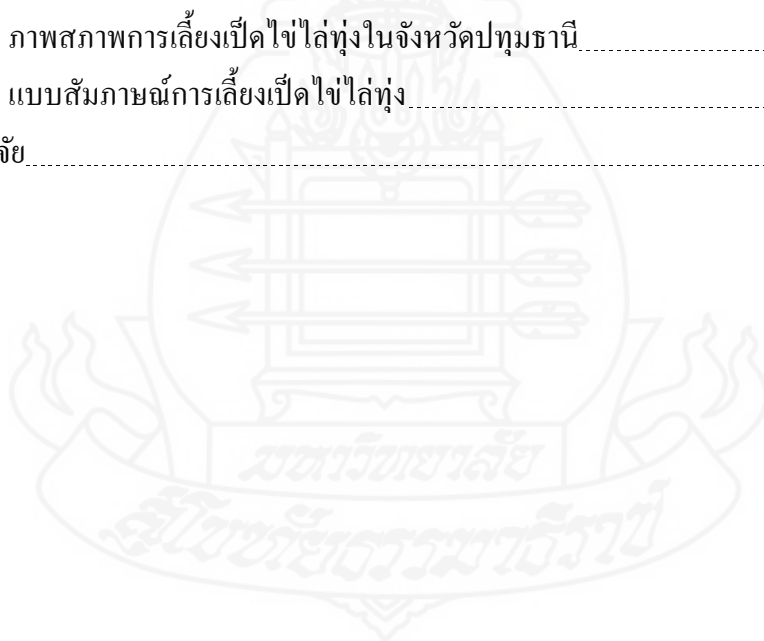
กันยายน 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
บริบทด้านการเลี้ยงเป็ดไข่ของจังหวัดปทุมธานี	5
ลักษณะการเลี้ยงเป็ดไข่ในประเทศไทย	6
หลักสำคัญในการเลี้ยงเป็ดไข่	8
แนวทางการวิเคราะห์รายได้-รายจ่ายของฟาร์ม	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	18
ประชากรที่ใช้การศึกษา	18
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	18
การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
การวิเคราะห์ข้อมูล	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	22
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร	22
ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร	27
ตอนที่ 3 ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร	36
ตอนที่ 4 ค่าใช้จ่ายและรายได้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร	37
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	43
สรุปการวิจัยและอภิปรายผล	43
ข้อเสนอแนะ	49
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	56
ก ภาพสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี	57
ข แบบสัมภาษณ์การเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง	64
ประวัติผู้วิจัย	72

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	เพศ อายุ และระดับการศึกษา ของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี .. 22
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี 24
ตารางที่ 4.3	เหตุผลในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง ประสิทธิภาพและแหล่งข้อมูลข่าวสารของการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี 25
ตารางที่ 4.4	ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี 26
ตารางที่ 4.5	จำนวนเป็ดไข่ไล่ทุ่งที่เกษตรกรเลี้ยง 27
ตารางที่ 4.6	การจัดการฝูงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง 28
ตารางที่ 4.7	รูปแบบการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง 28
ตารางที่ 4.8	พันธุ์เป็ดไข่ที่ใช้เลี้ยงและแหล่งที่มาของพันธุ์เป็ดไข่ 29
ตารางที่ 4.9	การวางแผนและสำรวจพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง 30
ตารางที่ 4.10	การจัดการเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไล่ทุ่ง 31
ตารางที่ 4.11	การจัดการด้านอาหารและน้ำที่ใช้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง 31
ตารางที่ 4.12	การจัดการผลผลิต 33
ตารางที่ 4.13	การใช้วัคซีนสำหรับเป็ดไข่ไล่ทุ่ง 33
ตารางที่ 4.14	โรคที่เกิดกับเป็ดไข่ไล่ทุ่งและวิธีการจัดการ 34
ตารางที่ 4.15	การจัดการเป็ดไข่ไล่ทุ่งที่เป็นโรค 35
ตารางที่ 4.16	การบันทึกข้อมูล 35
ตารางที่ 4.17	ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร 36
ตารางที่ 4.18	รายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามกลุ่มอายุเป็ดไข่ที่นำมาเลี้ยง 38
ตารางที่ 4.19	รายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามจำนวนเป็ดที่เลี้ยง 40
ตารางที่ 4.20	ความคิดเห็นต่อความคุ้มค่าของกำไรที่ได้รับ 42

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย..... 2

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เปิดใจเป็นสัตว์ปีกที่เลี้ยงง่าย อยู่ง่าย กินง่าย จึงนิยมเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายทั่วประเทศ และนับเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของชนบทชนิดหนึ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะชนบทแถบชายทะเลริมแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำอื่นๆ ที่สามารถหาอาหารธรรมชาติได้ง่าย โดยไม่ต้องลงทุนมากนักและจังหวัดปทุมธานีมีลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มที่เอื้อแก่การเพาะปลูกจึงทำให้จังหวัดปทุมธานีมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในทุกอำเภอและในปี 2551 ข้าว ก็เป็นพืชเศรษฐกิจอันดับ 1 ของจังหวัดโดยเกษตรกรในจังหวัดมีการเพาะปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรังทั่วทุกอำเภอ จำนวนการเพาะปลูก 5 ครั้งต่อ 2 ปี(สำนักเศรษฐกิจการเกษตร, 2553)กล่าวคือเมื่อมีการทำนาอย่างต่อเนื่องตลอดปี จึงเอื้อต่อด้านการปศุสัตว์อย่างการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร ผู้เพาะปลูกเองและเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งทั้งรายเดิมและรายใหม่ ซึ่งเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานีที่เลี้ยงเป็ดไข่นั้นมีอยู่ทุกอำเภอ แต่จะมีรูปแบบการเลี้ยงที่แตกต่างกันออกไป ดังเช่น การเลี้ยงแบบปล่อยลานและการเลี้ยงแบบปล่อยไล่ทุ่ง

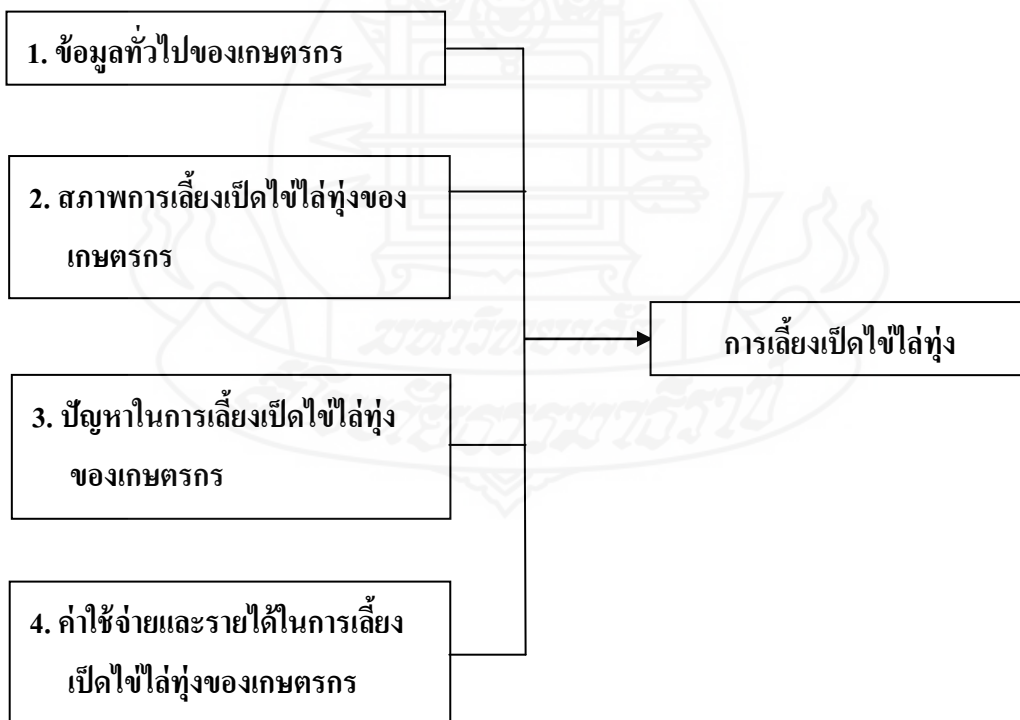
ประเด็นที่สนใจศึกษาในที่นี้คือ การเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวปทุมธานี โดยเกษตรกรจะนำไปปล่อยในทุ่งนาที่เพิ่งเก็บเกี่ยวเสร็จใหม่ๆ เพื่อให้เป็ดเก็บกินเมล็ดข้าวที่ตกอยู่บนผืนนาและเก็บกินหอยเชอร์รี่ ซึ่งนอกจากจะลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารเป็ดแล้ว ยังจะช่วยลดศัตรูต้นข้าวอีกด้วย เพราะหอยเชอร์รี่นั้นมีการระบาดและขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วยิ่งกว่านั้นมูลเป็ดยังจะช่วยปรับปรุงดินของผืนนา ให้น้ำอินทรีย์แก่ผืนนาได้เป็นอย่างดี โดยลดจำนวนการใส่ปุ๋ยเคมีลงได้บ้างจากเดิมจังหวัดปทุมธานีมีการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งอยู่ทั่วทั้ง 7 อำเภอ แต่ในปัจจุบันการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกรในพื้นที่มีการเลี้ยงเหลือเพียง 5 อำเภอ คือ อำเภอคลองหลวง อำเภอหนองเสือ อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลำลูกกา และอำเภอสสามโคกส่วนอีก 2 อำเภอที่ไม่มีการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง คือ อำเภอเมืองปทุมธานี และอำเภอธัญบุรี เนื่องจากสภาพของพื้นที่ทำการเกษตรตามวิถีชนบทเริ่มปรับเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมีความเติบโตด้านอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลให้เกษตรกรลดความสนใจในอาชีพการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งลงอีกทั้งด้านการสานต่อวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวนาไทยก็เริ่มลดน้อยถอยลงเช่นกัน

ดังนั้น เมื่อสังเกตเห็นสภาพปัญหาในการเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่งแล้ว จึงต้องการที่จะศึกษาถึงสภาพการเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่งในปัจจุบันของเกษตรกร รวมถึงค่าใช้จ่ายและรายได้ ปัญหาในการเลี้ยง อีกทั้งเพื่อทำความเข้าใจการจัดการการผลิตเปิดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการฟาร์มมากขึ้นลดการขาดทุนอันเนื่องจากราคาไข่เปิดที่ผันผวน และสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่งกันมากขึ้นเพื่อเป็นการสานต่อวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวนาไทยให้คงอยู่สืบไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่ง
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหาในการเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่ง
- 2.3 เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายและรายได้ในการเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่ง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ทุ่ง สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร ค่าใช้จ่ายและรายได้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในรอบปี พ.ศ. 2555

4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี รวมจำนวน 39 ราย กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งอำเภอคลองหลวง จำนวน 11 ราย อำเภอหนองเสือ จำนวน 8 ราย อำเภอลาดหลุมแก้ว จำนวน 10 ราย อำเภอลำลูกกา จำนวน 6 ราย และอำเภอสสามโคก จำนวน 4 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 39 ราย

4.3 ขอบเขตพื้นที่ ขอบเขตพื้นที่ 5 อำเภอ ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ อำเภอคลองหลวง อำเภอหนองเสือ อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลำลูกกา และอำเภอสสามโคก

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาข้อมูลการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร ในรอบปี พ.ศ. 2555

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เป็ดไข่ไล่ทุ่ง หมายถึง เป็ดไข่ที่เกษตรกรเลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายไข่ และจำหน่ายตัวเมื่อถึงระยะปลด การเลี้ยงในช่วงกลางวันเกษตรกรจะไล่ต้อนเป็ดไข่ไปตามทุ่งนาที่เพิ่งเก็บเกี่ยวเสร็จ เพื่อให้กินอาหารตามธรรมชาติ และต้อนเข้าคอกพักในช่วงเย็น ทั้งนี้ในเกษตรกรบางรายอาจให้อาหารเสริมเพื่อให้เป็ดไข่กินอิ่ม และไข่ดก

5.2 การจัดการเลี้ยงเป็ด หมายถึง การจัดการด้านพันธุ์ การจัดการด้านอาหารและแผนการผลิต การจัดการผลผลิต และการจัดการด้านการสุขาภิบาล

5.3 รายได้ หมายถึง รายได้จากจำหน่ายไข่เป็ดและเป็ดปลดของเกษตรกร

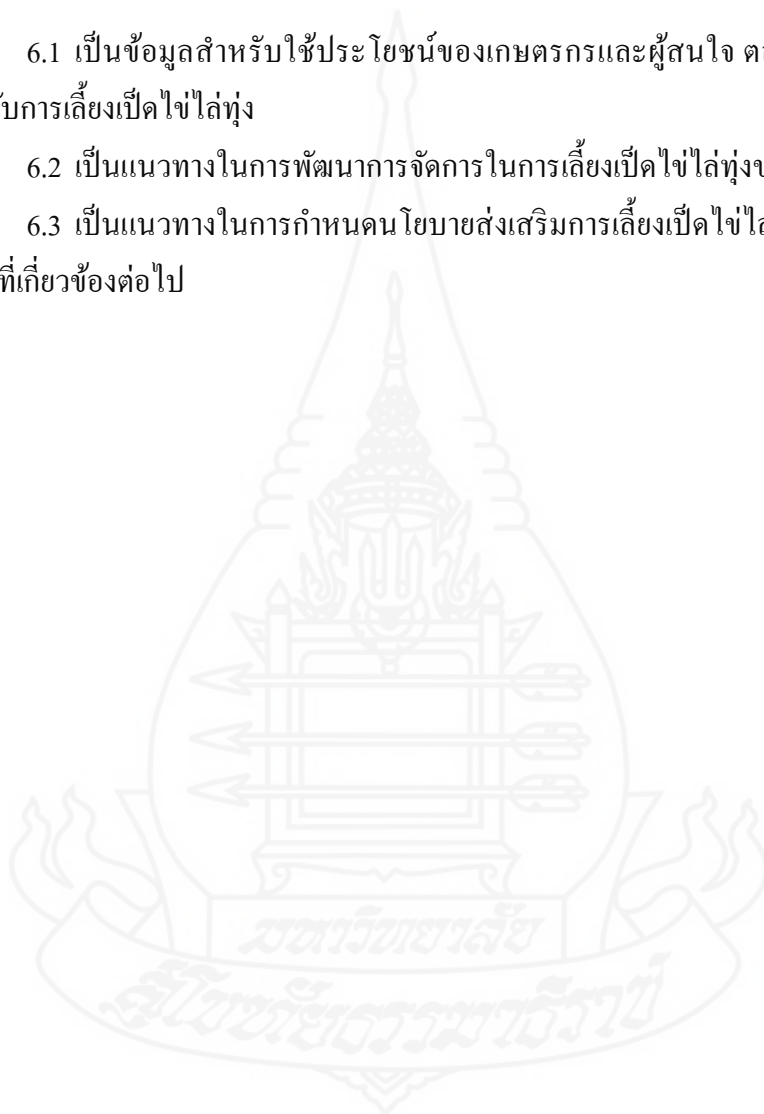
5.4 รายได้เหนือรายจ่าย หมายถึง รายได้หักรายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง

5.5 เป็ดไข่ปลดหรือเป็ดปลด หมายถึง เป็ดไข่ที่คัดทิ้ง เนื่องจากเป็นเป็ดที่ไม่ไข่หรือให้ไข่น้อย นอกจากนี้ในระหว่างการเลี้ยงหากเป็ดให้ไข่น้อยก็จะมีอาการคัดเปิดออกจากฝูงอยู่เสมอ เพราะเป็ดเหล่านี้จะกินอาหารอยู่ทุกวัน ทำให้ต้นทุนการผลิตไข่ต่อฟองสูงขึ้น ปกติเป็ดจะให้ไข่ได้ประมาณ 1 ปี หลังจากนั้นไข่ก็จะลดลงจนเลี้ยงไม่คุ้มค่าอาหาร ก็จะมีการปลดขายเป็ดทั้งฝูง

5.6 เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ด หมายถึง เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งที่เป็นผู้ให้ข้อมูลและขึ้นทะเบียนกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 เป็นข้อมูลสำหรับใช้ประโยชน์ของเกษตรกรและผู้สนใจ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง
- 6.2 เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร
- 6.3 เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การจัดการการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี ได้จำแนกเนื้อหาออกเป็นกลุ่ม ดังนี้

1. บริบทด้านการเลี้ยงเป็ดไข่ของจังหวัดปทุมธานี
2. ลักษณะการเลี้ยงเป็ดไข่ในประเทศไทย
3. หลักสำคัญในการเลี้ยงเป็ดไข่
4. แนวทางการวิเคราะห์รายได้-รายจ่ายของฟาร์ม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทด้านการเลี้ยงเป็ดไข่ของจังหวัดปทุมธานี

สภาพทั่วไปของจังหวัดปทุมธานีมีเนื้อที่ทั้งหมด 953,660 ไร่ หรือ 1,525,856 ตารางกิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯไปทางทิศเหนือตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 หรือถนนพหลโยธินประมาณ 27.8 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	จังหวัดสระบุรีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	จังหวัดกรุงเทพฯและจังหวัดนนทบุรี
ทิศตะวันออก	จังหวัดนครนายกและจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	จังหวัดนนทบุรีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มริมสองฝั่งแม่น้ำ เนื่องจากมีแม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านทำให้พื้นที่แบ่งออกเป็น 2 ฝั่งได้แก่ ฝั่งตะวันออก หรือฝั่งซ้ายของแม่น้ำเป็นพื้นที่อำเภอ เมืองบางส่วน อำเภอธัญบุรี อำเภอหนองเสือ อำเภอลำลูกกา และบางส่วนของอำเภอสสามโคก ฝั่งตะวันตก หรือฝั่งขวาของแม่น้ำเป็นพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมือง อำเภอลาดหลุมแก้ว และส่วน ที่เหลือของอำเภอสสามโคกด้วยลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มที่เอื้อแก่การเพาะปลูก จึงทำให้จังหวัด ปทุมธานีมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในทุกอำเภอ

จังหวัดปทุมธานีมีพื้นที่ทำการเกษตร 509,090.50 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 56.81 ของ พื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นการปลูกข้าว ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่การเกษตร พื้นที่ทำนาอยู่ใน

เขตชลประทาน ทำให้มีน้ำทำนาได้ตลอดปี และปัจจุบันชาวนาส่วนใหญ่ตามอำเภอต่างๆ ทำนา 2-3 ครั้งในรอบปี หรืออาจถึง 5 ครั้งต่อ 2 ปี (สำนักเศรษฐกิจการเกษตร, 2553)

ในด้านการปศุสัตว์ไข่เป็ดเป็นผลผลิตที่มีมูลค่ามากเป็นอันดับสาม โดยในปี พ.ศ. 2552 มีมูลค่า 212.68 ล้านบาทซึ่งมีมูลค่าลดลงจากปี พ.ศ. 2551 ถึง 82.90 ล้านบาท อันเป็นผลเนื่องมาจากนโยบายของรัฐที่ควบคุมระบบการเลี้ยงเป็ดไข่ทั้งเป็นการเลี้ยงในโรงเรือนหรือเลี้ยงเป็ดที่ได้มาตรฐานซึ่งมีต้นทุนสูงและให้ผลผลิตน้อยกว่าเป็ดไข่ทั้งทำให้เกษตรกรลดการเลี้ยงเป็ดลง ส่งผลให้ปริมาณไข่เป็ดลดลงตามไปด้วย (สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2555)

2. ลักษณะการเลี้ยงเป็ดไข่ในประเทศไทย

การเลี้ยงเป็ดของประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ (ทวิศักดิ์, 2551) ได้แก่ การเลี้ยงเป็ดเป็นการค้า การเลี้ยงเป็ดเพื่อการค้า และการเลี้ยงเป็ดแบบหลังบ้าน รายละเอียดของแต่ละลักษณะมีดังนี้

2.1 การเลี้ยงเป็ดแบบเป็นการค้า (commercial farming)

ในส่วนของ การเลี้ยงเป็ดแบบการค้า เป็นการเลี้ยงเป็ดในฟาร์มขนาดใหญ่เหมือน การเลี้ยงไก่ มีเป็ดจำนวนตั้งแต่ 10,000 ตัวขึ้นไป เป็ดจะถูกเลี้ยงไว้ในคอกที่มีลานและสระน้ำให้เป็ดลงเล่นน้ำ มีที่ให้อาหารและน้ำกินตลอดเวลา มีเครื่องมือที่ทันสมัย และมีการจัดการที่ถูกหลักวิชาการ มีการป้องกันและควบคุมเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจของบริษัท หรือฟาร์มอิสระขนาดใหญ่ที่มีการเลี้ยงแบบครบวงจร ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเป็ดคุณภาพดีเพื่อการบริโภค และการส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศ มีลักษณะการเลี้ยง 3 รูปแบบ คือ

2.1.1 การเลี้ยงเป็ดแบบไล่ทุ่ง (Nomadic system, free-grazing system)

สำหรับการเลี้ยงเป็ดแบบไล่ทุ่ง นั้นมักนิยมใช้กันทั้งการเลี้ยงเป็ดเนื้อและเป็ดไข่ แต่มักใช้กันในเป็ดเนื้อมากกว่า เป็นการเลี้ยงที่มีมานานหลายสิบปีแล้ว ของเกษตรกรแถบ จังหวัดอุษาคเนย์ สุพรรณบุรี นครปฐม และฉะเชิงเทรา จะแบ่งการเลี้ยงออกเป็น 2 ฤดู คือ หลังฤดูการทำนาปรังและหลังฤดูการทำนาปี เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ววิธีการคือ จะมีการเลี้ยงเป็ดเล็กในโรงเรือนจนอายุได้ประมาณ 1 เดือน หลังจากนั้นจะปล่อยลงทุ่งนาเพื่อเก็บกินเมล็ดข้าวที่เหลือ และกินกุ้ง หอย ปู ปลา ในทุ่งนา เป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือน ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัดค่าอาหาร จากนั้นจึงด้อนเป็ดเข้าโรงเรือน เพื่อนำไปขุนต่ออีกประมาณ 1 เดือน เพื่อเป็นเป็ดเนื้อ หรือเพื่อเตรียมเป็นเป็ดไข่ต่อไป ในท้องที่ที่มีการทำนาปรังจะทำให้เป็ดอยู่ในทุ่งสั้นกว่า 3 เดือน ทำให้ต้องด้อนเป็ดไปหากินที่อื่นหรือด้อนเข้าโรงเรือนเร็วกว่าปกติ ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

2.1.2 การเลี้ยงเปิดแบบปล่อยลาน (Extensive system)

เกี่ยวกับการเลี้ยงเปิดแบบปล่อยลานนี้เกษตรกรจะต้องมีลานดิน และบ่อน้ำ อยู่ใกล้กับโรงเรือน เป็ดจะกินอาหารนอกโรงเรือนและจะลงน้ำ ทำให้ลดความหนาแน่นของเปิดใน บางเวลา เป็ดจะใช้พลังงานไปในกิจกรรมต่างๆ เช่น การเดิน การว่ายน้ำ และการวิ่งมากกว่าแบบ การเลี้ยงในโรงเรือน การเลี้ยงแบบนี้จะพบได้ทั่วไปในพื้นที่ภาคกลาง และภาคตะวันออกของประเทศ เนื่องจากมีแหล่งน้ำเพียงพอ อาหารที่ใช้เลี้ยงจะเป็นอาหารชั้น วิธีนี้มักใช้กันในการเลี้ยงเป็ดไข่

2.1.3 การเลี้ยงเปิดในโรงเรือน (Intensive system)

ส่วนการเลี้ยงเปิดในโรงเรือนนั้นจะเป็นการเลี้ยงคล้ายไก่ ที่ให้เปิดอยู่ใน โรงเรือนตลอดเวลา แต่จะต้องจัดพื้นที่ให้เปิดได้สัมผัสกับน้ำบ้าง ทำให้บางพื้นที่อาจจะเปียกและ บ้าง การเลี้ยงแบบนี้ ต้องลงทุนมาก แต่จะได้ผลตอบแทนสูง อาหารที่ใช้เลี้ยงจะเป็นอาหารชั้น การ เลี้ยงแบบนี้มักจะเป็นเป็ดเนื้อ ปัจจุบัน โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงมักเป็น โรงเรือนแบบปิด หรือมีตาข่ายกัน ไม่ให้สัตว์อื่นหรือนกเข้าไปภายในโรงเรือนได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันโรคระบาด

2.2 การเลี้ยงเปิดแบบกึ่งการค้า (semi-commercial farming)

เกี่ยวกับการเลี้ยงเปิดแบบกึ่งการค้า นั้น เป็นการเลี้ยงเปิดเช่นเดียวกับที่ฟาร์มเปิด ขนาดใหญ่เลี้ยงกันอยู่ในปัจจุบัน แต่ลักษณะโรงเรือนและการก่อสร้างเป็นแบบง่ายๆ เพื่อให้เปิดอาศัย พักหลับนอนในเวลากลางคืน หรือเมื่อมีฝนตก มีลานปล่อยให้เปิดได้เดินออกกำลังกายบ้าง มีที่ให้ น้ำให้อาหารอยู่ในลาน การจัดการเลี้ยงดูยังเป็นแบบเก่าที่เคยได้ทำกันมา คือ ใช้เศษอาหาร ผักสับ ผสมกับรำละเอียด ข้าวเปลือกหรืออาหารผสมที่หาซื้อตามร้านค้าทั่วไป หรือบางครั้งอาจนำเป็ดทั้ง ผึ่งไปปล่อยตามทุ่งนา หรือตามหนองน้ำ หลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ เพื่อให้เป็ดเก็บกินเมล็ดข้าวที่ ตกหล่นในนา เพื่อเป็นการลดต้นทุนค่าอาหาร

2.3 การเลี้ยงเปิดแบบหลังบ้าน (subsistence farming)

สำหรับการเลี้ยงเปิดแบบหลังบ้านนั้น เป็นการเลี้ยงแบบงานอดิเรก การเลี้ยงเปิด แบบนี้ยังอยู่ในรูปอุตสาหกรรมในครัวเรือนในชนบทของไทยจำนวนมาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ใช้ไข่หรือเนื้อเป็นอาหารบริโภคภายในครัวเรือนหรือขายกันภายในหมู่บ้าน เป็นการเลี้ยงแบบหลัง บ้าน พันธุ์ที่ใช้เลี้ยงส่วนใหญ่มักจะเป็นการเลี้ยงเปิดพันธุ์พื้นเมืองเป็นหลัก นอกจากนี้ในหลายแห่ง ยังมีการเลี้ยงเปิดเทศหรือเป็ดบัวไว้กันด้วย วิธีการเลี้ยงไม่ยุ่งยาก โดยทั่วไปจะปล่อยให้เปิดหาอาหาร จากแหล่งน้ำเป็นหลัก โดยปล่อยให้เปิดออกไปหากินเองในแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือในบ่อเป็นเวลา หรือตลอดทั้งวัน บางแห่งอาจเลี้ยงเปิดรวมกับการเลี้ยงปลาในบ่อ อาหารหลักมักเป็นปลาและหอย ต่างๆ ที่เปิดชอบกิน นอกจากนั้นยังใช้เศษอาหาร ปลาข้าว และรำ อาหารผสม ให้กับเป็ดบ้าง แต่น้อยมาก

3. หลักสำคัญในการเลี้ยงเป็ดไข่

ก่อนเลี้ยงเป็ด สิ่งแรกที่คุณเลี้ยงควรทำคือการสำรวจปัจจัยต่างๆ ให้รอบคอบก่อนว่าผู้เลี้ยงมีคุณลักษณะที่จะสามารถเลี้ยงเป็ดได้ดีหรือไม่เพียงใด จากนั้นผู้เลี้ยงหรือเกษตรกรจะต้องพิจารณาปัจจัยที่จะมีผลต่อการให้ผลผลิตไข่ ได้แก่ พันธุ์เป็ด อาหาร โรงเรือน การจัดการเลี้ยงดูและความสะดวกสบาย

3.1 พันธุ์เป็ด

ในการเริ่มเลี้ยงต้องหาพันธุ์เป็ดที่ดี ราคาไม่สูงเกินไป ควรซื้อจากเค้า หรือฟาร์มที่ทำงานด้านการปรับปรุงพันธุ์โดยเฉพาะพันธุ์เป็ดควรมีการเจริญเติบโตเร็วและสม่ำเสมอ รูปร่างได้มาตรฐานตามลักษณะของเป็ดไข่และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สำหรับพันธุ์เป็ดไข่ที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงได้แก่

3.1.1 พันธุ์กาก็แคมป์เบลล์ (Khaki Campbell) เป็นเป็ดที่นำเข้ามาจากประเทศอังกฤษ ให้ไข่ดกปีละมากกว่า 280-300 ฟองต่อตัว ลักษณะโดยทั่วไปมีขนสีน้ำตาล แต่ขนที่หลังและบริเวณปีกมีสีสลัวอ่อนกว่า ปากดำค่อนข้างไปทางเขียว ตาสีน้ำตาลเข้ม คอส่วนบนมีสีน้ำตาล แต่ส่วนล่างเป็นสีเทา ขาและเท้ามีสีเดียวกันกับขน แต่เข้มกว่าเล็กน้อย เป็ดเพศเมียเมื่อโตเต็มที่น้ำหนักประมาณ 2.0-2.5 กก. ส่วนเป็ดเพศผู้จะมีขนสีเขียวที่หัว คอ ไหล่ และปลายปีก ขนตัวสีเทาและน้ำตาลขาและเท้าสีเทาเข้ม โตเต็มที่หนักประมาณ 2.5-2.7 กก. (ศิริพันธ์ โมราดบและรักไทย งามภักดี, 2549)

เนื่องจากเป็ดพันธุ์กาก็แคมป์เบลล์มีภูมิถิ่นฐานโรคนในประเทศไทยน้อยและมักอ่อนแอ จึงนิยมใช้เป็นพ่อพันธุ์ผสมข้ามกับแม่เป็ดพันธุ์พื้นเมืองของไทย ไข่ดกไข่เลี้ยงเป็นเป็ดไข่ได้ดี (นรสิทธิ์ ตระกูลช่าง, 2524) สอดคล้องกับกระจำง วิสุทธารมณี (2549) ที่กล่าวว่า พันธุ์ลูกผสมกาก็แคมป์เบลล์กับพื้นเมืองเป็นเป็ดที่นิยมเลี้ยงกันมากกว่าพันธุ์แท้ เพราะเลี้ยงง่าย ทนทานให้เนื้อดี และให้ไข่ดก ประมาณ 260 ฟองต่อตัวต่อปี อายุที่เริ่มไข่ประมาณ 5.5-6 เดือน

3.1.2 พันธุ์ลูกผสมไฮ-บริด เป็นเป็ดที่ถูกพัฒนาสายพันธุ์โดยบริษัทเอกชน ในต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ แล้วนำเข้ามาเลี้ยงในเมืองไทย เริ่มเข้ามามีบทบาทในวงการเลี้ยงเป็ดมากขึ้น พันธุ์ที่นิยมเลี้ยง เช่น ซุปเปอร์ดัก เป็นต้น

3.1.3 พันธุ์กบิรินทร์บุรีกรมปศุสัตว์ (2548) กล่าวว่าเป็ดพันธุ์กาก็แคมป์เบลล์ที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์เพศเมียจะมีสีขนเป็นสีเทาตลอดทั้งตัว ขาและแข้งเป็นสีส้ม ปากสีน้ำตาลเงินปนดำ เริ่มไข่เมื่ออายุ 150-160 วัน น้ำหนักตัวเมื่อเริ่มไข่ 1,450-1,500 กรัม สามารถไข่ได้ 280-300 ฟองต่อตัว และขนาดไข่มีน้ำหนัก 65 กรัม กินอาหารวันละ 145-160 กรัมต่อตัว และอายุการไข่ได้ 1-2 ปี ปีแรกจะให้ไข่มากที่สุด เพศผู้หัวมีขนสีเขียวแก่คลุมลงมาถึงกลางลำคอ โดยเฉพาะเป็ดวัยหนุ่มอายุ 5-7 เดือน

ชนหัวและคอจะมีสีเขียวแก่ชัดเจนและสีนี้จะค่อยๆ จางลงจนเป็นสีน้ำเงินปนดำเมื่อเปิดอายุมากขึ้น

3.2 อาหาร

ชาติชาย คงประเสริฐ (2547) กล่าวว่า อาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของการเลี้ยงเป็ด เพราะต้นทุนการผลิตทั้งหมดจะเป็นต้นทุนที่เกี่ยวกับอาหารถึง 75 เปอร์เซ็นต์ แม้ว่าการเลี้ยงเป็ดโดยทั่วไปจะใช้อาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรืออาหารตามธรรมชาติก็ตาม แต่บางครั้งก็ทำให้เป็ดได้รับอาหารไม่เพียงพอ หรือได้รับคุณค่าทางอาหารต่ำ ผลผลิตไข่ที่ได้จึงไม่แน่นอน ปัจจุบันมีการพัฒนาวิทยาการด้านอาหารสูงขึ้น มีการผลิตอาหารสำเร็จรูปจำหน่ายให้เหมาะสมกับอายุและความต้องการของเป็ดในแต่ละอายุ ซึ่งจะทำให้เป็ดได้รับอาหารอย่างเพียงพอและเหมาะสม ผลผลิตไข่ก็จะสูงและสม่ำเสมอ

การเลี้ยงเป็ดสามารถใช้อาหารตามสภาพการเลี้ยงที่แตกต่างกันไปได้ ดังนี้

3.2.1 ในการเลี้ยงเป็ดแบบปล่อยทุ่ง ควรมีอาหารหยاب เช่น ข้าว ข้าวโพด ปลายข้าว หรือข้าวเปลือก ให้เป็ดกินเพิ่มเติมด้วยนอกจากอาหารที่เป็ดกินตามธรรมชาติ

3.2.2 ให้กินอาหารผสมร่วมกับอาหารหยاب โดยให้กินอาหารผสมวันละ 2 ครั้ง และอาหารหยابวันละครั้ง

3.2.3 ให้กินอาหารผสมล้วน โดยตั้งให้กินตลอดเวลาหรือให้กินวันละ 2 ครั้ง

3.2.4 ให้กินอาหารผสมแบบเปียก โดยใช้น้ำผสมในอาหารหรือการให้รำ ปลายข้าว และปลา คลุกผสมกัน ทั้งนี้การให้อาหารแบบเปียกจะต้องให้เป็ดกินให้หมดในแต่ละวัน ถ้าเหลือจะทำให้อาหารเน่า

3.2.5 ให้กินอาหารผสมชนิดอัดเม็ด ซึ่งจะช่วยให้เป็ดกินอาหารได้อย่างเต็มที่ลดการสูญเสียอาหารเนื่องจากหล่นบนพื้น

3.3 โรงเรือน

ประกาศ (2546) ในส่วนของโรงเรือนที่ดีที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงเป็ดไข่นั้น โรงเรือนต้องกันแดด กันฝน ไม้ร้อนอบอ้าว อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีเนื้อที่เพียงพอกับจำนวนเป็ดที่เลี้ยง การเข้าออกสะดวกและรักษาความสะอาดง่าย สร้างง่าย ราคาถูก และใช้วัสดุก่อสร้างที่มีในท้องถิ่น

3.4 การจัดการเลี้ยงดูและการสุขภาพ

มณฑิชา (2544) การจัดการการเลี้ยงเป็ดไข่นั้นมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 การเลี้ยงลูกเป็ดไประยะกก (อายุ 1 วัน ถึง 3 สัปดาห์) การเลี้ยงลูกเป็ดไประยะกก โดยมีการกกลูกเป็ดในระยะ 3 สัปดาห์แรก มีการให้อาหารครั้งละน้อยๆ แต่บ่อยครั้ง ประมาณวันละ 4-5 ครั้ง และจัดหาน้ำสะอาดและมีคุณภาพดีไว้ให้ลูกเป็ดกินอย่างเพียงพอ มีการระบายอากาศและแสงสว่างภายในโรงเรือนอย่างเหมาะสม มีการให้วัคซีนแก่ลูกเป็ด และมีการ

ฉบับที่กข้อมูลต่างๆ

3.4.2 การจัดการเลี้ยงดูลูกเป็ดเล็ก (อายุ 3-8 สัปดาห์) ลูกเป็ดในระยะนี้จะโตเร็วมาก ต้องขยายขบขยายที่อยู่ให้กว้างขึ้น อุปกรณ์ให้น้ำและอาหารต้องเปลี่ยนให้มีขนาดใหญ่และมีจำนวนมากขึ้นตามจำนวนของลูกเป็ด จัดวางอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารให้กระจายทั่วไปในโรงเรือน เพื่อให้ลูกเป็ดสามารถกินอาหารและน้ำได้ตลอดเวลา

3.4.3 การเลี้ยงเป็ดไข่ระยะรุ่น เป็ดไข่ระยะรุ่นหรือเป็ดสาว หมายถึง เป็ดที่มีอายุ 3-5 เดือน เป็ดระยะนี้จะมิชนแก่ขึ้นเต็มตัว มีความแข็งแรงทนทานต่อโรค การเลี้ยงดูในระยะนี้นับว่ามีความสำคัญและต้องมีการเอาใจใส่อย่างมาก เพราะเป็นระยะของการเจริญเติบโต นอกจากนี้ ยังต้องมีการควบคุมอาหารและน้ำหนักตัวอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้เป็ดอ้วนหรือพอมเกินไป เพราะจะมีผลต่อการให้ไข่ของเป็ดในระยะต่อไป

3.4.4 การเลี้ยงเป็ดไข่ระยะไข่ เป็ดจะเริ่มให้ไข่เมื่ออายุ 20-22 สัปดาห์ ทั้งนี้ขึ้นกับความสมบูรณ์ของเป็ดและพันธุ์เป็ดที่เลี้ยง สำหรับการเลี้ยงดูเป็ดไข่ เริ่มจากการย้ายเป็ดสาวเข้าเล้าเป็ดไข่ ซึ่งควรย้ายก่อนที่เป็ดจะเริ่มไข่ประมาณ 2-3 สัปดาห์ เพื่อให้เป็ดได้เคยชินกับสถานที่และรังไข่ การจัดการเป็ดระยะไข่ ได้แก่ จัดเตรียมรังไข่ ให้น้ำและอาหารเป็ดระยะไข่อย่างเต็มที่เพื่อให้เป็ดได้รับโภชนาที่เพียงพอในการให้ผลผลิตไข่ ให้แสงสว่างวันละ 17-18 ชั่วโมง มีการระบายอากาศที่ดี มีการตรวจดูสุขภาพของเป็ดทุกวัน มีการฉีดวัคซีนป้องกัน โรคคอหิวด์และ โรคเพลก ถ่ายพยาธิและกำจัดพยาธิภายนอกก่อนเป็ดเริ่มไข่ ดูแลวัสดุรองพื้นอย่าให้ชื้นแฉะหรือแข็งเป็นแผ่น มีการบันทึกข้อมูลต่างๆ เช่น ปริมาณอาหารที่กิน ผลผลิตไข่ เป็ดคัดทิ้งและเป็ดตาย การให้ยาหรือวัคซีน เป็นต้น ในระหว่างเลี้ยงเป็ดไข่ต้องคัดเป็ดที่ไม่ไข่หรือให้ไข่น้อยออกจากฝูงอยู่เสมอ เพราะเป็ดเหล่านี้จะกินอาหารทุกวัน ทำให้ต้นทุนการผลิตไข่ต่อฟองสูงขึ้น ปกติเป็ดจะให้ไข่ได้ประมาณ 1 ปี หลังจากนั้นไข่ก็จะลดลงจนเลี้ยงไม่คุ้มค่าอาหาร ควรปลดขायเป็ดทิ้งฝูง

กระจำง วิสุทธารมณั (2549)กล่าวว่ สาเหตุของโรคเป็ดแบ่งได้เป็น

1) โรคติดต่อเป็นโรคที่เป็นแล้วจะติดต่อกันและระบาดถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ส่วนมากจะเป็นโรคที่ติดจากเชื้อไวรัส แบคทีเรีย โปรโตซัว เชื้อราและพยาธิต่าง ๆ

2) โรคที่ไม่ติดต่อได้แก่โรคที่เป็นเฉพาะตัว เช่น โรคขาดธาตุอาหาร และ ไวตามิน เกลือแร่ต่างๆ โรคที่เกิดจากการบาดเจ็บ โรคที่เกิดจากสิ่งที่เป็นพิษ

โรคติดต่อที่สำคัญของเป็ด(กรมปศุสัตว์ 2548 และกระจำง วิสุทธารมณั 2549)ได้แก่ โรคตับอักเสบติดต่อกของลูกเป็ดโรคคักเพล็กโรคคอหิวด์เป็ด และโรคบิด ดังนี้

1) โรคตับอักเสบติดต่อกของลูกเป็ด (*Duck virus hepatitis*)

(1) สาเหตุ เกิดจากเชื้อไวรัส มีอัตราการตายสูง มักเกิดกับลูกเป็ดอายุ

1 วันจนถึง 4 อาทิตย์ ส่วนลูกเป็ดอายุ 1 เดือนมักไม่เป็นโรคเพราะมีความต้านทาน

(2) อาการ ลูกเป็ดแสดงอาการโรคนี้นิดเดียวพลัน คือ ไม่เคลื่อนไหวชั่วขณะแล้วจะล้มลงนอนตะแคง ซักอกแอ่น คอหงาย เท้าทั้งสองแสดงท่าพยุ่น้ำไปข้างหลัง และตายภายใน 30 นาที ลูกเป็ดอายุ 1 วันหากได้รับเชื้อจะแสดงอาการของโรครวดเร็วมากภายใน 26 ชั่วโมงหลังรับเชื้อ

(3) การป้องกันโรค ให้ทำวัคซีนโดยใช้แทงที่พังผืดเท้าเป็ดจะได้คุ้มโรคได้ภายใน 2 วัน หรืออาจ ใช้ซีรัมฉีดป้องกันโรคระบาด โดยเก็บโลหิตจากเป็ดที่เคยป่วยและหายจากโรคนี้นำมาแยกเอาซีรัม ใช้สำหรับฉีดป้องกันและรักษาโรคนี้นี้ได้ หรือใช้พันธุ์ที่ต้านทานโรค

2) โรคคักเพล็ก (Duck plague) เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยปี 2519

โรคนี้นี้ระบาดรวดเร็วมากและมีอัตราการตายสูง

(1) สาเหตุ เกิดจากเชื้อไวรัส

(2) อาการ เป็ดจะแสดงอาการชาอ่อน นอนหมอบ ตัวสั่น ต่อมาไม่ช้าจะเกิดอาการอัมพาต เป็ดกระหายน้ำจัด บางทีมีน้ำลาย (discharge) เหนียว ๆ ไหลออกจากปาก ตาและจมูกสกปรก หายใจมีเสียงครืดคราด ท้องเดิน อุจจาระสีขาว และจะตายภายใน 24 ชั่วโมง ระยะพักตัวของโรคตั้งแต่ต้นจนแสดงอาการเหล่านี้ประมาณ 1 สัปดาห์

(3) การป้องกันโรค

- ก. ทำวัคซีนป้องกันโรคเพล็ก
- ข. ป้องกันพาหะนำเชื้อ
- ค. มีการจัดการสุขาภิบาลในฟาร์มที่ดี
- ง. ให้อาหารคุณภาพดี เพื่อให้เป็ดแข็งแรง

(4) การทำวัคซีน ครั้งแรกเมื่อเป็ดอายุ 1 เดือน-ครั้งที่ 2 อายุ 3 เดือนครั้งที่ 3 อายุ 6 เดือน และทำซ้ำทุกๆ 6 เดือน โดยฉีดเข้ากล้ามเนื้อหน้าอกหรือขา ตัวละ 1 ซี.ซี.

3) โรคคอหิวคัตเป็ด (Duck cholera) เป็นโรคระบาดที่สำคัญโรคหนึ่งของเป็ด

(1) สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย

(2) อาการ เบื่ออาหาร กระหายน้ำจัด มีไข้สูง อุจจาระมีลักษณะเป็นมูกขาว ต่อมาสีสีเขียวอ่อนปน อัตราการตายสูงถึง 50 เปอร์เซ็นต์ เป็ดอาจตายโดยกะทันหัน มีผิวหนังคล้ำ มักพบข้อหัวเข่าและข้อเท้าวมในเป็ดบางตัว โรคนี้นี้พบมากในเป็ดที่มีอายุตั้งแต่ 4 สัปดาห์ขึ้นไป

(3) การป้องกันโรค

- ก. ทำวัคซีนป้องกันคอหิวคัต ฉีดตัวละ 1-2 ซี.ซี. ตามขนาดของเป็ด
- ข. การสุขาภิบาลในฟาร์มที่ดีเป็นสิ่งจำเป็น

ก. ป้องกันพาหะนำเชื้อโรค

ง. ให้อาหารอย่างสม่ำเสมอ เพียงพอ และมีคุณภาพดีเพื่อให้เป็ดแข็งแรงสามารถต้านทานโรคได้

จ. ใช้น้ำพอกซัลฟา ละลายน้ำให้กินหรือผสมในอาหาร

(4) การทำวัคซีนอหิวาต์ ทำเมื่อเป็นอายุได้ 1 เดือน และฉีดซ้ำทุก ๆ 3 เดือน โดยฉีดเข้ากล้ามเนื้อ ตัวละ 2 ซี.ซี.

4) โรคบิด (Coccidiosis) โรคนี้เป็นอันตรายมากกับลูกเป็ด ถ้าพื้นโรงเรือนชื้นแฉะ มีโอกาสเป็นโรคได้ง่าย เพราะเป็ดชอบน้ำ

(1) สาเหตุ เกิดจากเชื้อโปรโตซัว

(2) อาการ ท้องร่วงและอาจมีโลหิตปนมากับอุจจาระ เนื่องจากลำไส้อักเสบอย่างแรง

(3) การป้องกันโรค

ก. การจัดการสุขาภิบาลในฟาร์มให้ดีเป็นวิธีที่ดีที่สุด และหมั่นดูแลรักษาพื้นคอกให้แห้งอยู่เสมอ ที่ให้น้ำควรมีตะแกรงรอง และมีช่องระบายน้ำออก

ข. อย่าเลี้ยงเป็ดต่างอายุปนกัน

ค. ให้อาหารกินให้เต็มที่

ง. ใช้น้ำพอกซัลฟาผสมน้ำหรืออาหาร เช่น ซัลฟานีออกซาลีน, ซัลฟาเมทาซีน หรือไนโตรพิวราโซน

4. แนวทางการวิเคราะห์รายได้-รายจ่ายของฟาร์ม

ผลตอบแทนของการประกอบการฟาร์มเกษตรกรส่วนใหญ่จะวิเคราะห์รายได้-รายจ่ายของฟาร์ม นับเป็นวิธีหนึ่งของการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการวัดผลตอบแทนการประกอบการทำฟาร์มรูปแบบหนึ่ง สำหรับการวิเคราะห์รายได้ได้มาจากบัญชีสรุปรายรับและรายจ่ายของฟาร์มในช่วงเวลาที่กำหนดให้รายได้จะเป็นบัญชีแสดงฐานะทางการเงินของฟาร์มอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงกำไรจากการดำเนินงานธุรกิจของฟาร์ม รายได้นี้จะบอกให้ทราบว่าธุรกิจฟาร์มนั้นดำเนินงานได้ผลหรือไม่ ถ้าได้ผลดีมีกำไรเป็นเท่าไร จากรายได้นี้สามารถที่จะนำมาวิเคราะห์ผลสำเร็จในการทำฟาร์ม ซึ่งมักจะหมายถึงผลสำเร็จในด้านฐานะการเงินเป็นส่วนใหญ่ ฟาร์มใดมีรายได้มากฟาร์มนั้นมีผลสำเร็จมาก วิธีวัดผลสำเร็จการทำฟาร์มมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน แต่ละวิธีก็มีความหมายต่างกันไป (โอภาวดี เข็มทอง และบรรลพ พุฒิกุล, 2547)

การวิเคราะห์ผลตอบแทนการทำฟาร์มสามารถทำได้หลากหลายวิธีการ ได้แก่ การวัดผลสำเร็จในการทำฟาร์ม โดยวิธีคำนวณรายได้เงินสดสุทธิของฟาร์ม (Net Cash Farm Income) การวัดผลสำเร็จในการทำฟาร์ม โดยวิธีคำนวณรายได้สุทธิของฟาร์ม (Net Farm Income) วัดผลสำเร็จฟาร์มโดยการคำนวณผลตอบแทนแก่แรงงานในฐานะผู้ประกอบการแก่การจัดการและทุนสุทธิของเจ้าของฟาร์ม (Return to unpaid operator's labor, management and capital or ROLCM) และการวิเคราะห์ผลตอบแทนของแรงงาน

อย่างไรก็ดี การหาผลตอบแทนจากการวิเคราะห์รายได้-รายจ่ายของฟาร์มเป็นวิธีการที่เกษตรกรนิยมใช้ โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ประกอบการขนาดเล็ก เพราะสะดวกไม่ยุ่งยากในการคำนวณ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

พันธุ์และแหล่งพันธุ์เป็ดไข่ วัชรินทร์ ชมมณฑา (2527) ศึกษาสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ของเกษตรกรอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา สรุปว่า พันธุ์เป็ดที่เลี้ยงมากที่สุดคือ พันธุ์ลูกผสมกาก็แคมป์เบลล์กับพันธุ์พื้นเมือง รองลงมาคือ พันธุ์พื้นเมือง แหล่งพันธุ์เป็ดไข่ส่วนมากเกษตรกรซื้อจากพ่อค้าคนกลาง และรองลงมาคือ ซื้อจากร้านเพาะฟักลูกเป็ดของเอกชน

ธงชัย กิตติพงษ์ไพศาล (2533) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ และความต้องการทางวิชาการของเกษตรกรอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรทั้งหมดเลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์กาก็แคมป์เบลล์ ส่วนใหญ่ซื้อพันธุ์เป็ดซึ่งเป็นระยะเริ่มให้ไข่หรือกำลังไข่จากพ่อค้าคนกลาง และด้านข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรส่วนใหญ่ พบว่าเป็นเพศชาย สมรสแล้ว และจบการศึกษาประถมปีที่ 4 อายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกร 44.32 ปี นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด ส่วนใหญ่ทำนาเป็นอาชีพหลัก และเลี้ยงเป็ดไข่เป็นอาชีพรอง รายได้ต่อปีเฉลี่ยครอบครัวละ 1,327,856 บาท สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5.94 คน จำนวนแรงงานที่ใช้เฉลี่ย 3.15 คน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครอบครัว เกษตรกรมีอาชีพเลี้ยงเป็ดไข่มานานเฉลี่ย 5.84 ปี เกือบทั้งหมดเป็นเจ้าของฟาร์มเป็ดไข่แต่เพียงผู้เดียว

โรงเรือนและการปฏิบัติการเลี้ยงดูเป็ดไข่ วัชรินทร์ ชมมณฑา (2527) ได้สรุปผลการวิจัยว่าเกษตรกรในอำเภอบางปะกงส่วนมากสร้างโรงเรือนเป็ดไว้ติดกับบ้านพักอาศัย พื้นโรงเรือนเป็นพื้นดินไม่ใช้วัสดุรองพื้น หลังคามุงจาก ส่วนใหญ่เลี้ยงเป็ดโดยขังไว้ในโรงเรือนและอยู่บนที่แห้ง

ธงชัย กิตติพงษ์ไพศาล (2533) พบว่า โรงเรือนเลี้ยงเป็ดส่วนมากอยู่ติดข้างบ้าน เกือบทั้งหมดมีพื้นโรงเรือนเป็นพื้นดินเลี้ยงแบบขังแห้งและปล่อยลงเล่นน้ำ ขนาดพื้นที่ของโรงเรือน

ต่อการเลี้ยงเป็ด 100 ตัว เฉลี่ย 20.77 ตารางเมตร

ธงชัย กิตติพงษ์ไพศาล (2533) พบว่า การปฏิบัติเลี้ยงดูเป็ดไข่ของเกษตรกรเกือบทั้งหมด ไม่ได้กักลูกเป็ดด้วยเครื่องกัก ไม่ใช่วัสดุรองพื้น แต่มีการให้วัคซีนป้องกันโรคแก่เป็ดครบทุกระยะตามกำหนดเวลา และนำเข้าคัดออกเป็ดเป็นชุด เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึกสถิติภายในฟาร์ม ไม่ห้ามบุคคลภายนอกเข้าฟาร์มและครึ่งหนึ่งของเกษตรกรไม่ทำลายซากเป็ดป่วยเป็นโรคตาย ด้านความต้องการทางวิชาการของเกษตรกร พบว่า โดยเฉลี่ยมีความต้องการปานกลาง โดยมีความต้องการมากในเรื่อง อาหาร การให้อาหาร และการปฏิบัติเลี้ยงดู จากการพิสูจน์สมมติฐานพบว่า ความต้องการทางวิชาการของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์กับ เพศ อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ขนาดฟาร์ม และระยะเวลาในการประกอบอาชีพการเลี้ยงเป็ดไข่ของเกษตรกร

อาหารและการให้อาหารเป็ดไข่วัชรินทร์ ชมมฉา (2527) พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดอำเภอบางปะกงส่วนใหญ่เลี้ยงเป็ดไข่โดยใช้อาหารผสม คลุกปลาเป็ดกับกากเป็ลล์และหัวนํ หอยสดให้กิน การให้อาหารต่อวันในระยะลูกเป็ดและเป็ดกำลังไข่จะให้มากกว่า 3 ครั้ง ส่วนระยะเป็ดรุ่นให้เพียง 3 ครั้ง

ธงชัย กิตติพงษ์ไพศาล (2533) พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเลี้ยงเป็ดไข่ด้วยอาหารผสม โดยใช้รำหยาบ ปลาขี้ขาว และหัวอาหารสำเร็จรูปเป็นวัตถุดิบผสมอาหาร ส่วนใหญ่เปลี่ยนสูตรอาหารตามระยะเวลาการให้ไข่ แต่ไม่นิยมเปลี่ยนตามสภาวะราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์

ธันยภรณ์ ภิระนันท์วัฒน์ (2539) ได้วิจัยเรื่อง การเลี้ยงเป็ดด้วยอาหารต่างชนิดกันในสภาพขังคอก ผลการวิจัยพบว่า ในการเลี้ยงเป็ดเกษตรกรสามารถเลี้ยงเพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัวได้ เพราะเป็ดเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่ายโตเร็ว สำหรับอาหารที่ใช้เลี้ยงควรหาวัตถุดิบอาหารในท้องถิ่น ซึ่งมีราคาถูก และหาได้ง่าย ได้แก่ ปลาขี้ขาว รำ นำมาผสมกับอาหารสำเร็จรูปในอัตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง ซึ่งทำให้เกษตรกรมีกำไร

ธีรวัฒน์ แสงสว่าง (2545) ได้วิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์ของหอยเชอรี่ในอาหารไก่ไข่และเป็ดไข่ ผลการวิจัยพบว่า การใช้หอยเชอรี่บดพร้อมเปลือกทดแทนอาหารสำเร็จรูปในเป็ดไข่มีผลทำให้ผลผลิตไข่ลดลงตลอดจนคุณภาพไข่เป็ดคือยลลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ทดแทนอาหารสำเร็จรูปในระดับที่เกินกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีผลเสียต่อลักษณะต่างๆ แต่การใช้หอยเชอรี่สามารถช่วยให้สีของไข่แดงเข้มขึ้น

ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ ธงชัย กิตติพงษ์ไพศาล (2533) พบว่า ปัญหาการเลี้ยงเป็ดไข่คือ ความไม่สะดวกในการขอรับบริการจากสัตวแพทย์ของหน่วยงานราชการ มีโรคระบาดเกิดบ่อยมาก และปัญหาราคาไข่เป็ดตกต่ำ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะว่า ควรควบคุมราคาอาหารและวัตถุดิบ

อาหารสัตว์ ประกันราคาไข่เปิด เพิ่มเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในอำเภอบางเลน จัดตั้งตลาดรับซื้อไข่เปิดให้มีเพิ่มมากขึ้น ควรวิจัยค้นคว้าหาเปิดพันธุ์ไข่ที่ตีกว่าพันธุ์เปิดที่มีอยู่ในปัจจุบัน จัดฝึกอบรมแก่เกษตรกร นอกจากนี้เกษตรกรยังต้องการให้ยกเว้นภาษี รวมทั้งสนับสนุนสินเชื่อด้วย

กิตติ ทรัพย์ชุกกุล (2549) ได้วิจัยเรื่อง การสำรวจความคิดเห็นของสัตวแพทย์และสมาชิกสมาคมสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มสัตว์ปีก ผลการวิจัยพบว่า เห็นด้วยในการนำเปิดไล่ทุ่งมาเลี้ยงในฟาร์ม 81.12 % การเลี้ยงเปิดไข่ เปิดเนื้อ ไก่พื้นเมือง เพื่อการบริโภคของประเทศ ถึงแม้จะเป็นวิถีไทย ต้องเป็นแล้มามาตรฐานฟาร์มมาตรฐานที่ควบคุมได้เท่านั้น “มั่นใจผู้บริโภค” การดำเนินการครั้งนี้ ต้องใช้ความเข้าใจ ร่วมมือร่วมใจกันจริงๆ วิธีการออกกฎหมายบังคับจะต้องเป็นมาตรการภายหลัง มาตรการการให้ความรู้ ความเข้าใจ เมื่อเราปรับตัวกับวิถีชีวิตไทยได้แล้ว ถึงแม้ว่าจะมีนกอพยพมา แต่นกอพยพไม่สามารถสัมผัสไก่ เปิด ของเราได้ โอกาสการเกิดโรคก็ต่ำ และเมื่อทุกคนทำได้พร้อมเพรียงกัน มาตรการก็จะได้ผลนี่คือ พลังของประเทศ การเลี้ยงไก่ เปิด จำนวนมากขึ้น ทั้งที่เป็นการค้าหรือเป็นอุตสาหกรรมต้องเป็นฟาร์มมาตรฐานและมีการปฏิบัติ “การควบคุมป้องกันโรคที่มีประสิทธิภาพ (ไบโอซีเคียวริตี้) ต้องปรับปรุงและลงมือทำทันที” การทำไบโอซีเคียวริตี้ เป็นการลงทุน และเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของฟาร์ม เมื่อเราทำสำเร็จจะลบคำสบประมาทว่า “คนไทยไม่มีระเบียบวินัย ไม่มีคุณภาพออกไป” และ “คนไทยคุณภาพ” จะมาแทนเพราะการทำงานแบบนี้ “ต้อง 100% จึงจะสำเร็จ 99 % ก็ไม่สำเร็จ” โดยต้องมี 3 องค์ประกอบร่วมกัน คือ

- 1) แผนผังฟาร์มที่เอื้ออำนวยกับการป้องกันเชื้อ “ฟาร์มปิด”
- 2) การฆ่าเชื้อ สุขาภิบาลที่ดี “ขั้นตอนปฏิบัติที่ดี”
- 3) การลดโอกาสของเชื้อเข้าสู่ฟาร์ม “ทุกคนร่วมมือกัน”

ธัญญธร จรรย์ยานนท์ และคณะ (2548) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบและต้นทุนการเลี้ยงเปิดไล่ทุ่งในพื้นที่เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการเลี้ยงเปิดไล่ทุ่งประกอบด้วย 1) ด้านอาหารที่ไม่สามารถหาทุ่งเลี้ยงได้ ทำให้ขาดอาหาร รายได้ลดลง อาหารสำเร็จรูปมีราคาแพง 2) ด้านพื้นที่เลี้ยง หาพื้นที่ในการเลี้ยงยาก ไม่สามารถย้ายที่เลี้ยงไปนอกเขตที่กำหนดได้จำกัดการเลี้ยงเฉพาะพื้นที่ 3) ด้านสุขภาพ เป็ดมีสภาพอ่อนแอมาจากตู้ฟัก อ่อนเพลียจากระยะทางในการขนย้ายที่ค่อนข้างไกล 4) ด้านแรงงาน คนงานที่เลี้ยงในทุ่งทำงานไม่ได้นาน ไม่ค่อยซื้อสัตว์มีการลักเอาเปิดไปขายหรือกิน และแรงงานหายาก 5) ด้านการเคลื่อนย้าย ไม่สามารถย้ายที่เลี้ยงไปนอกเขตที่กำหนดได้ จำกัดการเลี้ยงเฉพาะพื้นที่ ขั้นตอนในการย้ายมีความยุ่งยาก 6) ด้านเงินทุนหมุนเงินไม่ทันเนื่องจากลูกค้าจ่ายไม่ตรงเวลา ต้องจํานำทรัพย์สิน หรือขอยืมจากญาติมาใช้ 7) ด้านการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นในลักษณะการจ้างแรงงาน เพื่อเลี้ยงโดยคิดค่าจ้างเป็นรายตัวของเปิดที่เหลือ 8) ด้านอื่นๆ กลัวทางรัฐบาลไม่ให้เกษตรกรเลี้ยงเปิดไล่ทุ่ง เกษตรกรบางรายไม่รู้จะไปประกอบ

อาชีพอะไรเพราะมีอายุมากแล้วและไม่มีความรู้

รพีรัตน์ ท้วมกรุง (2550) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ ในจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการเลี้ยงเป็ดไข่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่าปัญหา 3 อันดับแรก คือ 1) ด้านแหล่งเงินทุน 2) ด้านอาหารและการให้อาหาร 3) ด้าน การป้องกันโรค แนวทางการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ในจังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย 1) ด้าน การเลี้ยงและโรงเรือนเลี้ยงเป็ดไข่ อนุโลมให้เลี้ยงเป็ดได้ทุ่งได้ แต่จะสร้างโรงเรือนสำหรับให้เป็ด อาศัย และเลี้ยงภายในหมู่บ้านของเกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข้อยู่เดิม 2) ด้านพันธุ์สัตว์ ลดปริมาณการ เพาะลูกเป็ดไข่ในช่วงที่โรคไข้หวัดนกมีการระบาดหรือในพื้นที่ที่เฝ้าระวังการระบาดของโรค 3) ด้านอาหารและการให้อาหาร ควรมีอาหารจำพวกอาหารหยابให้เป็ดไข่กินเพิ่ม หรือให้กินอาหาร ผสมร่วมกับอาหารหยاب 4) ด้านการป้องกันโรค มีวัคซีนป้องกันโรคกาฬโรคเป็ดและวัคซีนอหิวาต์ เป็ดไก่ ง่ายให้ฟรี โรงเรือนต้องมีตาข่ายคลุม มีการพ่นยาฆ่าเชื้อโรคเป็นประจำและมีระบบการป้องกัน บุคคลเข้า-ออกฟาร์ม 5) ด้านแรงงาน เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข่จำนวนไม่มากหรือประมาณ 500 – 2,000 ตัว ควรใช้แรงงานภายในครอบครัว ส่วนที่เลี้ยงเป็ดไข่จำนวนมากหรือประมาณ 2,500 ตัวขึ้นไป ควรใช้แรงงานโดยการจ้างแรงงานในท้องถิ่น 6) ด้านแหล่งเงินทุน มีทุนให้กู้ยืมดอกเบี้ยต่ำและ ไม่จำเป็นต้องมีหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน ให้เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่นำมาใช้เป็นทุนปลูกสร้าง โรงเรือน ค่าอาหาร ค่าพันธุ์สัตว์ 7) ด้านการตลาด มีจัดหาสถานที่จำหน่ายไข่เป็ดและแปรรูปไข่เป็ด การจัดตั้งสหกรณ์ผู้เลี้ยงเป็ดไข่ และโรงฆ่าสัตว์ปีกสำหรับเป็ดที่ปลดระวาง 8) ด้านมาตรฐานฟาร์ม เป็ดไข่ จัดฝึกอบรมมาตรฐานฟาร์มเป็ดไข่

คำใช้จ่ายและรายได้ ธัญญธร จริญญาพันธ์ และคณะ (2548) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบและต้นทุนการเลี้ยงเป็ดไข่ในพื้นที่เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่เขต 7 มีการเลี้ยงเป็ด 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นการเลี้ยงที่เริ่มต้นด้วยการเลี้ยงลูกเป็ดแรกเกิด มี 5 รูปแบบโดย 4 รูปแบบแรก เป็นการจ้างเลี้ยงแบบจ่ายค่าแรงรายเดือน คือ เลี้ยงเพื่อจำหน่ายเป็ดไข่สาวอายุ 5 เดือน, เลี้ยงเพื่อจำหน่ายไข่, เลี้ยงเพื่อจำหน่ายเป็นเป็ดเนื้ออกากีเพศผู้อายุ 90 วัน และเลี้ยงเพื่อจำหน่ายเป็นเป็ด เซอร์รี่อายุ 65 วัน ส่วนการเลี้ยงรูปแบบที่ 5 เป็นการจ้างเลี้ยงแบบจ่ายเป็นค่าตัวเป็ดหลังหักค่าพันธุ์ ค่าอาหาร และค่าเวชภัณฑ์ ซึ่งจะเลี้ยง 2 แบบ คือ เพื่อจำหน่ายเป็ดไข่สาวอายุ 5 เดือน และเพื่อจำหน่าย เป็ดเนื้ออกากีเพศผู้อายุ 90 วัน ในรายเดียวกัน ส่วนกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นรูปแบบที่ 6 จะเริ่มเลี้ยงด้วย เป็ดไข่สาวอายุ 5 เดือน แบบจ่ายค่าจ้างเลี้ยงรายเดือน เพื่อเก็บไข่จำหน่าย ซึ่งทั้ง 6 รูปแบบ คิดเป็น ต้นทุนต่อหน่วย 62.63 บาทต่อตัว 1.14 บาทต่อฟอง 27.84 บาทต่อตัว 57.50 บาทต่อตัว 77.50 บาท ต่อตัว 38.64 บาทต่อตัว และ 1.63 บาทต่อตัวตามลำดับ

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

อาคินวูมิ และคณะ (Akinwumi and others, 1979) ได้วิจัยเรื่องการจัดการและต้นทุนการเลี้ยงเป็ด ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจแบบเจ้าของดำเนินกิจการ และมีระบบการจัดการเลี้ยง โดยการจัดจ้างแรงงานตามระยะที่มีการเลี้ยงเป็ด ซึ่งจะได้กำไรทุกประเภทแต่ถ้าเป็นแบบการจัดเลี้ยงตามช่วงอายุจนถึงส่งตลาด มักจะประสบปัญหาการขาดทุน โดยเฉพาะในเป็ดเพศผู้ที่นำมาขุนเพื่อทำเป็นเป็ดเนื้อ เพราะราคาที่ตลาดรับซื้อต่ำกว่าราคาค่าจ้างมักมีแนวโน้มไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน

คูรู และคณะ (Duru and others, 2005) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเลี้ยงเป็ดภายใต้ระบบการเลี้ยงรอบๆ เมืองบาสาวา ในมลรัฐกาอูนา ประเทศไนจีเรีย ผลการวิจัยพบว่า มีเป็ด 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเป็ดเทศและเป็ดป่า กับกลุ่มผู้เลี้ยงเป็ดเทศเป็นส่วนใหญ่ โดยมีระบบการเลี้ยงแบบปล่อยอิสระกับเลี้ยงในบริเวณบ้าน ซึ่งระบุปัญหาหลักด้านสุขภาพ คือ Mugwui และปรสิตภายนอก

ซาง, คาสโต และมาลาบายาบาส (Chang, Castro, and Malabayabas, 2005) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาด้านการตลาดของเป็ดในประเทศฟิลิปปินส์ กรณีศึกษาด้านโอกาสทางการตลาดของเป็ด ผลการวิจัยพบว่า การตลาดของเป็ดในประเทศฟิลิปปินส์ ควรได้รับการป้องกันจากกลุ่มพ่อค้ารายย่อยโดยสร้างกฎเกณฑ์ทางการตลาดขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้บริโภครวมและอุตสาหกรรมเป็ดภายในประเทศในระยะยาว ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกันกับนโยบายของรัฐบาลในการยกระดับมาตรฐานสินค้าภายในประเทศ

อินี (Aini, 2006) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาโรคในฟาร์มเป็ดของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลการวิจัยพบว่า ฟาร์มเป็ดที่เลี้ยงในประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ควรได้รับการพัฒนาให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น ซึ่งควรร่วมมือกับทางบริษัทในการยกระดับฟาร์มเป็ดให้มีคุณภาพ สามารถควบคุมและป้องกันโรคได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นหน่วยในข้อมูลรวมทั้งสิ้นจำนวน 39 ราย ในที่นี้มีทั้งเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานีและที่สำรวจพบใหม่ในขณะออกเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยการได้มาของข้อมูลนั้น ใช้วิธีการติดต่อประสานงานขอข้อมูลจากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี และได้รับความร่วมมือจากปศุสัตว์อำเภอทั้ง 5 อำเภอ ในการเก็บข้อมูล

หน่วยในข้อมูลจำนวน 39 ราย ประกอบด้วย

- 1.1 เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง อำเภอคลองหลวง จำนวน 11 ราย
- 1.2 เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง อำเภอหนองเสือ จำนวน 8 ราย
- 1.3 เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง อำเภอลาดหลุมแก้ว จำนวน 10 ราย
- 1.4 เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง อำเภอลำลูกกา จำนวน 6 ราย
- 1.5 เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง อำเภอสามโคก จำนวน 4 ราย

เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มีจำนวนน้อย จึงไม่มีการสุ่มตัวอย่างใช้ประชากรทั้งหมดในการเก็บข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการศึกษาค้างนี้

2.1 เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยค้างนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถาม 2 ลักษณะคือ 1) คำถามปลายเปิด เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น 2) คำถามปลายปิด เป็นคำถามที่

กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน มีประเด็นคำถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ

- 1) สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ ข้อมูลด้านอายุ เพศ และระดับการศึกษา
- 2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ในครัวเรือน

ต่อปี จำนวนแรงงานทั้งหมดที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง เป็นต้น

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร ประกอบด้วย

- 1) การจัดการด้านพันธุ์ ได้แก่ ข้อมูลด้านรูปแบบการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง พันธุ์เป็ดไข่ที่นำมาเลี้ยง แหล่งที่มาพันธุ์เป็ดไข่ เป็นต้น
- 2) การจัดการด้านอาหารและแผนการผลิต ได้แก่ ข้อมูลด้านการวางแผน การเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไต่ทุ่ง การสำรวจพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง เมื่อใดที่ควรเปลี่ยนแหล่งอาหารให้เป็ดไข่ไต่ทุ่ง เป็นต้น

- 3) การจัดการด้านการสุขภาพ ได้แก่ ข้อมูลด้านการจดบันทึกต่างๆ ภายในฟาร์ม การทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไต่ทุ่งก่อนช่วงเริ่มต้นเลี้ยง การทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไต่ทุ่งในระหว่างการเลี้ยง เป็นต้น

ตอนที่ 3 ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับ ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งและวิธีการแก้ปัญหา ดังนี้

- ปัญหาด้านพันธุ์เป็ด
- ปัญหาด้านแรงงาน
- ปัญหาด้านพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง
- ปัญหาด้านอาหารเสริมและการป้องกันรักษาโรค
- ปัญหาด้านการตลาด

ตอนที่ 4 ค่าใช้จ่ายและรายได้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร ประกอบด้วย

- 1) ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ได้แก่ จำนวนเงินที่ใช้ซื้อพันธุ์เป็ด ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าแรงงาน ค่าตอบแทนเจ้าของพื้นที่หรือแปลงนา ค่าบรรทุกเป็ดไข่ไต่ทุ่งไปปล่อยเลี้ยง และค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการนำไข่ไปขาย เป็นต้น
- 2) รายได้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ได้แก่ ราคาไข่เป็ดที่ขายได้ต่อฟอง จำนวนเป็ดปลดรวมทั้งหมดที่นำไปขาย และราคาเป็ดปลดที่ขายได้ต่อตัว เป็นต้น
- 3) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความคุ้มค่าของกำไรที่ได้รับในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง

2.2 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ มีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

2.2.1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง จากเอกสาร ผลงานวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

2.2.2 จัดทำแบบสัมภาษณ์ ที่ประกอบไปด้วยคำถาม และคำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.2.3 ทำการทดสอบเครื่องมือ (Pre-test) โดยนำแบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 10 ราย เพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา ความยากง่ายและความเหมาะสมของภาษา และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ให้สัมภาษณ์ ดำเนินการแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์และข้อมูลที่ต้องการก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

3.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี อำเภอกลุ่มสารสนเทศข้อมูลสถิติ ศูนย์สารสนเทศกรมปศุสัตว์ นิตยสาร วารสารและข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ

3.2 สัมภาษณ์เกษตรกรตามข้อคำถามในแบบสอบถาม ทั้งนี้ได้นัดกลุ่มเกษตรกรผ่านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ โดยกำหนดวัน เวลาและสถานที่ เพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลสำหรับเกษตรกรบางรายที่ไม่มาตามนัด ผู้วิจัยได้ไปทำการสัมภาษณ์ที่บ้านและพื้นที่เลี้ยงเป็ดโดยตรง การสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงไข่ไต่ทุ่งในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2556 – เดือนเมษายน 2556

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากที่เก็บรวบรวม นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสัมภาษณ์แต่ละชุด

4.2 จากนั้นนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมได้มากำหนดเป็นรหัสตัวเลข

(Code)

4.3 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ตามลำดับ ดังนี้

4.3.1 ข้อมูลทั่วไปด้านสังคม เศรษฐกิจและสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่หุ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่หุ้ง

4.3.2 ข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายและรายได้จากการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่หุ้ง ได้จำแนกกลุ่มเกษตรกรเพื่อการเปรียบเทียบ ดังนี้

1) จำแนกตามอายุเป็ดไข่ที่นำมาเลี้ยง ประกอบด้วย 1) กลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดอายุ 1 วัน และ 2) กลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป

2) จำแนกตามจำนวนเป็ดไข่ที่เลี้ยง ประกอบด้วย 1) กลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดจำนวน 500-1,000 ตัว 2) กลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดจำนวน 1,001-2,000 ตัว 3) กลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดจำนวน 2,001-5,000 ตัว และ 4) กลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดตั้งแต่ 5,000 ตัวขึ้นไป

4.3.3 ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่หุ้ง ใช้วิธีหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ พร้อมทั้งนำข้อคิดเห็นและเสนอแนะจากเกษตรกรมาสรุปประมวลผลและวิเคราะห์ เพื่อใช้ประกอบการอธิบายข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี” แบ่งผลการวิเคราะห์ได้ออกเป็น 4 ตอน ตามลำดับต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ค่าใช้จ่ายและรายได้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม มีผลการศึกษาดังนี้

1.1.1 ด้านเพศ อายุ และระดับการศึกษา ของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา ของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	28	71.8
หญิง	11	28.2

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

เพศ อายุ ระดับการศึกษา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อายุ (ปี)^{1/}		
ตั้งแต่ 30 ลงมา	1	2.6
31-40	7	17.9
41-50	15	38.5
51-60	13	33.3
61 ปีขึ้นไป	3	7.7
การศึกษา		
ประถมศึกษา	32	82.1
มัธยมศึกษา	7	17.9
สูงกว่ามัธยมศึกษา	0	0.0

หมายเหตุ: ^{1/} เกษตรกรอายุน้อยที่สุด 28 ปีและมากที่สุด 67 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 49.2 ปี

จากตารางที่ 4.1 จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ได้ทุ่่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 71.8) และมีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ได้ทุ่่งที่มีอายุน้อยที่สุด 28 ปี อายุมากที่สุด 67 ปี และเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 49.2 ปี สำหรับระดับการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ได้ทุ่่งส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน (ร้อยละ 82.1) รองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 17.9) ตามลำดับ

1.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี

ข้อมูลด้านแรงงาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนแรงงานทั้งหมดที่ใช้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง		
1-3 คน	28	71.8
4-6 คน	10	25.6
มากกว่า 6 คน	1	2.6
ที่มาของแรงงานที่ใช้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง^{1/}		
ใช้แรงงานครัวเรือน		
1-2 คน	15 (38.5)	
3-4 คน	14 (35.9)	
ใช้แรงงานจ้าง		
1-3 คน	9 (23.1)	35.9
4-6 คน	5 (12.8)	
สัญชาติของแรงงานจ้าง		
ไทย	6	42.9
ต่างด้าว	8	57.1

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากการศึกษา (ตารางที่ 4.2) พบว่า จำนวนแรงงานทั้งหมดที่ใช้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.8) มีแรงงาน 1-3 คน ซึ่งที่มาของแรงงานมีทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนมากที่สุด (ร้อยละ 74.4) และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1-2 คนเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38.5) ส่วนแรงงานจ้างมีเพียง (ร้อยละ 35.9) และโดยส่วนมากมีจำนวนแรงงานจ้าง 1-3 คน (ร้อยละ 23.1) ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.1) เป็นแรงงานต่างด้าว

1.1.3 เหตุผลในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่ง ประสบการณ์และแหล่งข้อมูลข่าวสารของ
เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 เหตุผลในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่ง ประสบการณ์และแหล่งข้อมูลข่าวสารของการเลี้ยง
เปิดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี

รายการที่ศึกษา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เหตุผลในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่ง^{1/}		
อาชีพดั้งเดิมของครอบครัว	26	66.7
รายได้ดี	24	61.5
เลี้ยงง่าย	22	56.4
อื่นๆ	1	2.6
ประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่ง^{2/}		
1-10 ปี	9	23.1
11-30 ปี	23	59.0
31-50 ปี	7	17.9
แหล่งข้อมูลข่าวสารในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่ง^{1/}		
วิทยุ/โทรทัศน์	11	28.2
หนังสือพิมพ์/วารสาร	3	7.7
เจ้าหน้าที่รัฐ	32	82.1
อื่นๆ	3	7.7

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

^{2/} ประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่งน้อยสุด 3 ปี มากสุด 50 ปี ประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่งเฉลี่ย 20.9 ปี

จากตารางที่ 4.3 จากการศึกษาพบว่า เหตุผลในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกรส่วนใหญ่คือเป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว (ร้อยละ 66.7) โดยมากเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีมีประสบการณ์ในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่งระหว่าง 11-30 ปี (ร้อยละ 59.0) รองลงมา (ร้อยละ 23.1) มีประสบการณ์ 1-10 ปี สำหรับแหล่งข้อมูลข่าวสารในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจากเจ้าหน้าที่รัฐ (ร้อยละ 82.1)

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ได้แก่ อาชีพอื่นนอกเหนือจากการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง รายได้ในครัวเรือนและแหล่งเงินทุน ผลการศึกษาดังตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อาชีพอื่นนอกเหนือจากการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง		
เลี้ยงเป็ดเพียงอย่างเดียว	13	33.3
ทำนา	22	56.4
ทำสวน	2	5.1
เลี้ยงปลา	1	2.6
อื่นๆ	1	2.6
รายได้ในครัวเรือน (บาท/ปี)		
100,001-150,000 บาท	1	2.6
150,001-200,000 บาท	3	7.7
200,001-250,000 บาท	3	7.7
มากกว่า 250,000 บาท	32	82.1
แหล่งเงินทุน^{1/}		
ใช้ทุนตนเอง	36	92.3
ธกส.	7	17.9
ยืมญาติ	7	17.9

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.4 จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาร่วมกับการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง (ร้อยละ 56.4) และเกษตรกรที่ยึดอาชีพเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งเพียงอาชีพเดียว (ร้อยละ 33.3) สำหรับข้อมูลด้านรายได้ในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ในครัวเรือนมากกว่า 250,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 82.1) แหล่งเงินทุนในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

ส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเอง (ร้อยละ 92.3) และ (ร้อยละ 17.9) ยืมญาติและกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) อย่างละเท่าๆ กัน

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

2.1 จำนวนเป็ดที่เลี้ยงและการจัดการฝูงเป็ด

จากการศึกษาสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี พบว่าเกษตรกรมีจำนวนเป็ดไข่ไต่ทุ่งที่เลี้ยงแตกต่างกัน ซึ่งได้จำแนกกลุ่มเกษตรกรตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์ ที่จัดกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่เป็นการค้าตามประชากรเป็ด ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนเป็ดไข่ไต่ทุ่งที่เกษตรกรเลี้ยง

กลุ่มที่	จำนวนเป็ดไข่ไต่ทุ่งที่เลี้ยง (ตัว)	จำนวนเกษตรกร	
		ราย	ร้อยละ
1	500-1,000	1	2.6
2	1,001-2,000	14	35.9
3	2,001-5,000	16	41.0
4	มากกว่า 5,000	8	20.5

หมายเหตุ : จำแนกตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์ (2555)

จากตารางที่ 4.5 พบว่า กลุ่มที่ 1 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจำนวน 500-1,000 ตัว มีจำนวน 1 ราย (ร้อยละ 2.6) กลุ่มที่ 2 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจำนวน 1,001-2,000 ตัว มีจำนวน 14 ราย (ร้อยละ 35.9) กลุ่มที่ 3 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจำนวน 2,001-5,000 ตัว มีจำนวน 16 ราย (ร้อยละ 41.0) และกลุ่มที่ 4 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งมากกว่า 5,000 ตัวขึ้นไป มีจำนวน 8 ราย (ร้อยละ 20.5)

สำหรับการจัดการฝูงเป็ด จากการศึกษพบว่าเกษตรกรมีการจัดการเป็ดที่เลี้ยง โดยอาจแบ่งฝูง ตั้งแต่ 1 ถึง 4 ฝูง ดังตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 การจัดการฝูงเป็ดไขไล่ทุ่ง

จำนวนเป็ด (ตัว)	จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงเป็ด , ราย (ร้อยละ)		
	1 ฝูง	2 ฝูง	4 ฝูง
500-1,000	1 (100.0)	-	-
1,001-2,000	14 (100.0)	-	-
2,001-5,000	12 (75.0)	4 (25.0)	-
มากกว่า 5,000 ตัวขึ้นไป	-	7 (87.5)	1 (12.5)

จากตารางที่ 4.6 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไขไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีที่เลี้ยงเป็ดน้อยตัว คือ ไม่เกิน 2,000 ตัว จะจัดการเลี้ยงเป็ดไขไล่ทุ่งเพียงฝูงเดียว สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงมากกว่า 5,000 ตัวขึ้นไป จะแบ่งเป็ดเป็นหลายฝูง โดยมีเกษตรกร 7 ราย (ร้อยละ 87.5) แบ่งเป็ดออกเป็น 2 ฝูง และเกษตรกร 1 ราย (ร้อยละ 12.5) แบ่งเป็ดเป็น 4 ฝูง

ตารางที่ 4.7 รูปแบบการเลี้ยงเป็ดไขไล่ทุ่ง

รูปแบบการเลี้ยงเป็ดไขไล่ทุ่ง ^{1/}	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เลี้ยงเป็ดไขไล่ทุ่งอายุ 1 วัน- ปลด	16	41.0
เลี้ยงเป็ดไขไล่ทุ่งตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป- ปลด	27	69.2
อื่นๆ	0	0.0

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.7 จากการศึกษา พบว่า โดยส่วนมากเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไขไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีเลือกรูปแบบการเลี้ยงเป็ดไขไล่ทุ่งตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไปจนถึงปลดเป็ดแก่ขาย (ร้อยละ 69.2) และเลี้ยงเป็ดไขไล่ทุ่งอายุ 1 วัน จนถึงปลดเป็ดแก่ขาย (ร้อยละ 41.0)

2.2 การจัดการด้านพันธุ์เปิด ผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 พันธุ์เปิดไข่ที่ใช้เลี้ยงและแหล่งที่มาของพันธุ์เปิดไข่

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
พันธุ์เปิดไข่ที่ใช้เลี้ยง		
พันธุ์พื้นเมือง	0	0.0
พันธุ์กาก็แคมป์เบลล์	39	100.0
พันธุ์อื่นๆ	0	0.0
แหล่งที่มาของพันธุ์เปิดไข่^{1/}		
โรงฟักไข่	16	41.0
เกษตรกร	12	30.8
ตัวแทนจำหน่าย	12	30.8

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.8 จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี
ทุกรายเลือกพันธุ์กาก็แคมป์เบลล์ และแหล่งที่มาของพันธุ์เปิดไข่ไล่ทุ่งที่เกษตรกรนำมาเลี้ยงส่วน
ใหญ่ซื้อจากโรงฟักไข่ (ร้อยละ 41.0)

2.3 การจัดการด้านอาหารและแผนการผลิต มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 4.9 การวางแผนและสำรวจพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไต่ทุ่ง		
มีการวางแผน	39	100.0
สิ่งที่พิจารณาด้านพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง^{1/}		
ขนาดพื้นที่	34	87.2
ความสมบูรณ์ของอาหาร	31	79.5
ระยะทาง	16	41.0
สารเคมี	36	92.3

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.9 จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี ทูกรายมีการวางแผนการเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไต่ทุ่ง โดยเกษตรกรจะสำรวจความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ และแหล่งอาหารภายในพื้นที่หรือแปลงนาด้วยการสังเกตและประเมินจากสายตา ทั้งนี้ก่อนตัดสินใจใช้พื้นที่เกษตรกร (ร้อยละ 92.3) จะสอบถามเจ้าของพื้นที่ก่อนว่ามีการใช้สารเคมี เช่น ยาฆ่าแมลง ศัตรูข้าว ยาฆ่าหญ้า หรือยากำจัดหอยเชอร์รี่ที่จะเป็นอันตรายต่อเป็ดหรือไม่ หากสอบถามแล้วไม่พบว่ามีการใช้สารเคมีดังกล่าว เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจะเข้าติดต่อเจ้าของแปลงนาและให้ไข่เป็ดเป็นการตอบแทนไว้ล่วงหน้า ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจะหาพื้นที่หรือแปลงนาสำรองไว้ประมาณ 4-5 แปลง ซึ่งเกษตรกรจะหาแปลงนาต่อเนื่องไปเรื่อยๆ จนกว่าจะปลดเป็ดของตนขาย และจากการศึกษา พบว่า โดยส่วนมากเกษตรกรจะสำรวจพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งโดยพิจารณาจากขนาดของพื้นที่ (ร้อยละ 87.2)

ตารางที่ 4.10 การจัดการเคลื่อนย้ายเปิดใจไล่ทุ่ง

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
สิ่งที่พิจารณาในการเคลื่อนย้ายเปิดใจไล่ทุ่ง^{1/}		
อาหารในพื้นที่หมด	37	94.9
อาหารที่ใหม่สมบูรณ์กว่า	5	12.8
ขาดแคลนน้ำ	10	25.6
การตกค้างของสารเคมี	31	79.5
วิธีการเคลื่อนย้ายเปิดใจไล่ทุ่งของเกษตรกร^{1/}		
เดินไล่ทุ่ง	31	79.5
ใช้รถยนต์เคลื่อนย้าย	25	64.1

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.10 จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.9) เมื่ออาหารในพื้นที่หมด เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดใจไล่ทุ่งจะเปลี่ยนแหล่งอาหารให้เปิดใจไล่ทุ่งของตน รองลงมา (ร้อยละ 79.5) เปิดใจไล่ทุ่งของเกษตรกรโดนสารเคมีที่ตกค้างภายในแปลงนา สำหรับระยะเวลาการเลี้ยงเปิดใจไล่ทุ่งในพื้นที่หนึ่งก่อนย้ายไปอีกพื้นที่หนึ่งนั้น ใช้เวลาประมาณ 2-3 วัน, 3-5 วัน, 5-7 วัน หรือ 1 เดือน ซึ่งมากน้อยต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนเปิดใจไล่ทุ่งที่เลี้ยง ความสมบูรณ์ของอาหาร และขนาดของพื้นที่แปลงนา ส่วนวิธีการเคลื่อนย้ายเปิดใจไล่ทุ่งของเกษตรกร โดยมากเกษตรกรจะเลือกวิธีเดินไล่ทุ่ง (ร้อยละ 79.5) มากกว่าการเคลื่อนย้ายโดยใช้รถยนต์

ตารางที่ 4.11 การจัดการด้านอาหารและน้ำที่ใช้เลี้ยงเปิดใจไล่ทุ่ง

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อาหารที่ใช้เลี้ยงเปิดใจไล่ทุ่ง^{1/}		
ใช้อาหารผสมสำเร็จรูป	22	56.4
ผสมอาหารใช้เอง	7	17.9
ใช้วัตถุดิบอาหารอย่างเดียว	18	46.2
- ข้าวเปลือก	14 (77.8)	
- ข้าวกล้อง	2 (11.1)	
- ข้าวสุก	2 (11.1)	

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การใช้ยาหรือสารเสริมอื่นๆ		
วิตามิน	28	71.8
แร่ธาตุ	1	2.6
สารปฏิชีวนะ	10	25.6
แหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง		
น้ำจากแหล่งธรรมชาติ	39	100.0
การเก็บรักษาหรือถนอมอาหารเป็ดไข่ไล่ทุ่ง		
ไม่มี	38	97.4
มีไม้หนูนรองกระสอบอาหาร	1	2.6

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.11 จากการศึกษา พบว่า อาหารที่ใช้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56.4) ใช้อาหารผสมสำเร็จรูป รองลงมา (ร้อยละ 46.2) ใช้วัตถุดิบอาหารอย่างเดี่ยว ประกอบด้วย ข้าวเปลือก (ร้อยละ 77.8) ข้าวกล้องและข้าวสุก (ร้อยละ 11.1) เท่าๆ กัน อีก (ร้อยละ 17.9) เกษตรกรผสมอาหารใช้เอง ซึ่งวัตถุดิบที่เกษตรกรเลือกใช้ ประกอบด้วย หัวอาหาร รำหยาบ รำละเอียด ปลายข้าว ในบางรายเสริมปลาป่น และไส้ปลาที่ถือเป็นแหล่งโปรตีนของอาหารสัตว์

การใช้ยาหรือสารเสริมอื่นๆ จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เสริมวิตามิน (ร้อยละ 71.8) และอีก (ร้อยละ 25.6) เสริมสารปฏิชีวนะ เช่น ยาแก้ท้องเสีย ให้แก่เป็ดไข่ไล่ทุ่ง

แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ แต่หากเกษตรกรต้องเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งไว้ใกล้บริเวณบ้านในช่วงที่หาแปลงนาไม่ได้ อาจใช้น้ำจากบ่อขุด หรือน้ำประปาทดแทน

การเก็บรักษาหรือถนอมอาหารเป็ดไข่ไล่ทุ่ง จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่ไม่มีวิธีการเก็บรักษาหรือถนอมอาหารมากถึง (ร้อยละ 97.4) มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 2.6) ที่มีวิธีการเก็บรักษาหรือถนอมอาหาร โดยการนำไม้มาหนุนรองพื้นเพื่อให้มีอากาศถ่ายเทบริเวณด้านล่างของกระสอบอาหารเพื่อช่วยกันความชื้น

2.4 การจัดการผลผลิต มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 4.12 การจัดการผลผลิต

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การจำหน่ายไข่เปิด^{1/}		
ติดต่อพ่อค้ามารับ	26	66.7
นำไปขายเอง	27	69.2
การจำหน่ายเปิดไปปลด^{1/}		
ติดต่อพ่อค้ามารับ	37	94.9
นำไปขายเอง	2	5.1

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.12 จากการศึกษา พบว่า วิธีการจำหน่ายไข่เปิดโดยส่วนมากเลือกวิธีนำไปขายเอง (ร้อยละ 69.2) และวิธีการจำหน่ายเปิดไปปลดส่วนใหญ่เกษตรกรเลือกวิธีติดต่อพ่อค้ามารับ (ร้อยละ 94.9)

2.5 การจัดการด้านการสุขาภิบาล มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 4.13 การใช้วัคซีนสำหรับเป็ดไข่ไล่ทุ่ง

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การทำวัคซีนระหว่างการเลี้ยง		
วัคซีนป้องกันโรคเพ็ล็ก	21	53.8
วัคซีนป้องกันโรคเพ็ล็กและอหิวาต์	18	46.2
ความรู้เรื่องการใช้วัคซีน		
จากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์	39	100.0

จากตารางที่ 4.13 จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี ทุกรายไม่ได้ทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไล่ทุ่งเมื่อเริ่มนำเป็ดเข้ามาเลี้ยง แต่เกษตรกรทุกรายทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไล่ทุ่งในระหว่างการเลี้ยง กล่าวคือ เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกทำวัคซีนป้องกันโรคเพื่อกมากที่สุด (ร้อยละ 53.8) และ (ร้อยละ 46.2) เลือกทำทั้งวัคซีนป้องกันโรคเพื่อกและอหิวาต์ ทั้งนี้เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีทุกรายมีความรู้เกี่ยวกับการใช้วัคซีน โดยแหล่งที่ให้ความรู้แก่เกษตรกรคือ เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์

ตารางที่ 4.14 โรคที่เกิดกับเป็ดไข่ไล่ทุ่งและวิธีจัดการ

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
โรคที่เกิดกับเป็ดไข่ไล่ทุ่ง		
ไม่มีโรคระบาด	27	69.2
มีโรคทั่วไป	12	30.8
- ท้องเสีย	8 (20.5)	
- อื่นๆ	4 (10.3)	
การจัดการเปิดตาย		
ฝัง/เผา	36	92.3
ทิ้ง	3	7.7

จากตารางที่ 4.14 จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี พบโรคท้องเสียมากที่สุด (ร้อยละ 20.5) และ (ร้อยละ 10.3) พบว่าเป็นโรคที่ไม่ติดต่อ เช่น ขาเจ็บ ส่วนเกษตรกรอีก (ร้อยละ 69.2) ไม่พบโรคระบาดที่เกิดกับเป็ดไล่ทุ่งในฟาร์มของตน ทั้งนี้เมื่อพบเปิดตายส่วนใหญ่จัดการโดยการฝังหรือเผา (ร้อยละ 92.3) มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 7.7) ที่จัดการโดยวิธีการทิ้ง

ตารางที่ 4.15 การจัดการเปิดไข่วางที่เป็นโรค*

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
วิธีการจัดการเปิดไข่วางที่เป็นโรค		
แยกสัตว์ป่วย	12	100.0
วิธีการรักษาสัตว์ป่วย		
กินยา	7	58.3
ฉีดยา	3	25.0
กินยาและฉีดยา	2	16.7

หมายเหตุ: * ข้อมูลจากเกษตรกรที่เปิดเป็นโรคทั่วไปจำนวน 12 ราย

จากตารางที่ 4.15 จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่วางเมื่อพบเปิดเป็นโรคทั่วไปที่มีไขโรคติดต่อ ส่วนใหญ่จัดการโดยแยกสัตว์ป่วยออกจากสัตว์ปกติและรักษาด้วยวิธีให้กินยา (ร้อยละ 58.3) จนกว่าจะมีอาการดีขึ้นจึงนำกลับฝูงไข่วางเช่นเดิม รองลงมาใช้วิธีฉีดยา (ร้อยละ 25.0)

ตารางที่ 4.16 การบันทึกข้อมูล

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การจดบันทึก		
ไม่ได้บันทึก	33	84.6
ทำการบันทึก ^{1/}	6	15.4
- ค่าใช้จ่ายที่สำคัญ	6 (15.4)	
- ปริมาณและราคาอาหารเสริมที่ใช้	1 (2.6)	
- จำนวนเปิดป่วย/ตาย	-	

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตารางที่ 4.16 จากการศึกษา พบว่า มีเกษตรกรส่วนน้อยที่ทำการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ภายในฟาร์ม (ร้อยละ 15.4) ส่วนข้อมูลที่ทำการบันทึกเกษตรกรเลือกบันทึกข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายที่สำคัญมากที่สุด (ร้อยละ 15.4) ซึ่งประกอบด้วย ค่าพันธุ์เปิด และค่าอาหาร เป็นต้น

ตอนที่ 3 ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

ตารางที่ 4.17 ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ^{1/}	จำนวน	ร้อยละ
การจัดหาลูกเป็ด	8	20.5
การจัดหาแรงงาน	29	74.4
การจัดหาพื้นที่หรือแปลงนา	34	87.2
การหาอาหารเสริมและยา	27	69.2
การขายไข่เป็ด	15	38.5
การขายเป็ดปลด	4	10.3

หมายเหตุ: ^{1/} เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากการศึกษา พบว่า ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี (ตารางที่ 4.17) เรียงลำดับจากปัญหาที่พบมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

1. การจัดหาพื้นที่หรือแปลงนามาใช้เลี้ยงเป็ด (ร้อยละ 87.2)

ปัญหาคือเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง 2 ราย แย่งพื้นที่แปลงนาที่เป็นแหล่งอาหารในการเลี้ยงเป็ด จึงทำให้เกิดปัญหาระหว่างเกษตรกรทั้ง 2 ราย จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 ฝ่าย แก้ปัญหาโดยใช้การเจรจาตกลงกันในการแก้ปัญหา สำหรับอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อเป็ดไข่ไต่ทุ่ง คือ เป็ดไข่ไต่ทุ่งกินอาหารที่ปนเปื้อนยาหรือสารเคมีที่ตกค้างภายในแปลงนาเข้าไป จากการศึกษาผลกระทบที่เป็ดได้รับจะมีอาการซึม ซัก และให้ไข่ลดลง หรือในบางรายอาจรุนแรงถึงขั้นตายถ้าหากเกษตรกรผู้เลี้ยงไม่สังเกตให้ทันท่วงทีหรือเมื่อโดนยาแล้วเกษตรกรผู้เลี้ยงไล่ต้อนเป็ดไข่ออกจากแปลงนาซ้ำ

2. ปัญหาด้านการจัดการจัดหาแรงงานมาเลี้ยงเป็ด (ร้อยละ 74.4)

ปัจจุบันแรงงานหายาก คนงานที่เลี้ยงในทุ่งทำงานไม่ได้นาน อีกทั้งไม่ซื่อสัตย์ มีการลักขโมยเป็ดและไข่เป็ดไปขายหรือกิน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรแก้ปัญหาโดยใช้แรงงานของตนเอง และแรงงานภายในครัวเรือนกันเพิ่มมากขึ้น

3. ปัญหาด้านการจัดการจัดหาอาหารเสริมและการป้องกันรักษาโรค (ร้อยละ 69.2)

เนื่องจากวัตถุดิบอาหารสัตว์ในปัจจุบันมีราคาแพง ยาหรือวัคซีนที่ใช้ป้องกันหรือ

รักษาโรคก็มีราคาสูงขึ้นเช่นกัน เกษตรกรจึงต้องแก้ปัญหาโดยการหาพื้นที่แปลงนาเพื่อนำเปิดไปปล่อยไว้ปล่อยให้มืออย่างต่อเนื่องประมาณ 4-5 แปลง เปิดไข่จะกินอ้อมให้ไข่คงที่ อีกทั้งส่งผลให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านค่าอาหารลงได้ หรือหากเปิดไข่ไว้ปล่อยให้กินอ้อมเกษตรกรจะหาวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีราคาถูกเสริมทดแทน เช่น ข้าวเปลือก เป็นต้น หรือในเกษตรกรบางรายที่มีเงินทุนมากพอและเพื่อความสะดวก รวดเร็วอาจเสริมด้วยอาหารผสมสำเร็จรูป

4. ปัญหาด้านการขายไข่เปิด (ร้อยละ 38.5)

เกษตรกรบางรายขายไข่ผ่านพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ จึงทำให้ได้ราคาไข่ที่ต่ำกว่าท้องตลาด จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรแก้ปัญหาโดยนำไข่ไปส่งขายเองตามร้านค้าในชุมชน บางรายนำไข่ไปนั่งขายตามตลาดนัด หรือในบางรายแปรรูปไข่เปิดสดเป็นไข่เค็มเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของตนเอง

5. ปัญหาด้านการจัดหาลูกเปิด (ร้อยละ 20.5)

ปัญหาที่เกษตรกรพบ คือ ลูกเปิดที่สั่งซื้อมีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง เกษตรกรแก้ปัญหาโดยเสริมวิตามิน ฉีดวัคซีนตามกำหนด เสริมอาหารผสมสำเร็จรูปเพื่อให้เปิดแข็งแรงขึ้น หรือเปลี่ยนแหล่งจำหน่ายลูกเปิด เพื่อให้ได้แหล่งพันธุ์ลูกเปิดที่แข็งแรงสมบูรณ์

6. ส่วนปัญหาที่พบน้อยที่สุดคือ ปัญหาด้านการขายเปิดสด (ร้อยละ 10.3)

หากเกษตรกรเลี้ยงเปิดไข่ไว้จำนวนน้อยตัว พ่อค้าจะไม่เข้ามาซื้อเปิดสดที่ฟาร์ม เกษตรกรจึงใช้วิธีทยอยคัดออกโดยใส่ลงไปขายเอง

ตอนที่ 4 ค่าใช้จ่ายและรายได้ในการเลี้ยงเปิดไข่ไว้ของเกษตรกร

จากการศึกษาค่าใช้จ่ายและรายได้ทั้งในรูปแบบเงินสดและไม่เป็นเงินสด ของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดไข่ไว้ในจังหวัดปทุมธานี ในที่นี้ได้ศึกษาและเปรียบเทียบรายได้เหนือรายจ่ายในการเลี้ยงเปิดไข่ไว้ 2 ลักษณะ คือ จำแนกตามกลุ่มอายุเปิดไข่ที่นำมาเลี้ยงและจำแนกตามจำนวนเปิดที่เลี้ยง รวมทั้งความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความคุ้มค่าของกำไรที่ได้รับในการเลี้ยงเปิดไข่ไว้ ดังนี้

1. รายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามอายุเปิดไข่ที่นำมาเลี้ยง
 - 1.1 กลุ่มที่เลี้ยงเปิดไข่ตั้งแต่อายุ 1 วัน
 - 1.2 กลุ่มที่เลี้ยงเปิดไข่ตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป
2. รายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามจำนวนเปิดที่เลี้ยง
 - 2.1 กลุ่มที่เลี้ยงเปิด 500-1,000 ตัว

- 2.2 กลุ่มที่เลี้ยงเป็ด 1,001-2,000 ตัว
 2.3 กลุ่มที่เลี้ยงเป็ด 2,001-5,000 ตัว
 2.4 กลุ่มที่เลี้ยงเป็ดมากกว่า 5,000 ตัว
 3. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความคุ้มค่าของกำไรที่ได้รับในการเลี้ยงเป็ดไข่น้ำ

4.1 รายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามอายุเป็ดไข่น้ำนำมาเลี้ยง

จากข้อมูลการศึกษา พบว่า กลุ่มที่ 1.1 มีทั้งที่เป็ดไข่น้ำแล้วและยังไม่ให้ไข่ ส่วนกลุ่มที่ 1.2 เป็ดไข่น้ำแล้ว ซึ่งมีรายได้และรายจ่ายในที่นี่จะเปรียบเทียบเฉพาะเป็ดไข่น้ำแล้วเท่านั้น ดังแสดงในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 รายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามกลุ่มอายุเป็ดไข่น้ำนำมาเลี้ยง

รายการ	กลุ่มเลี้ยงเป็ด ^{2/} ตั้งแต่อายุ 1 วัน		กลุ่มเลี้ยงเป็ด ^{3/} ตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
ข้อมูลของฝูงเป็ดไข่น้ำ				
จำนวนเป็ดไข่น้ำเฉลี่ย (ตัว)	3,107.14		2,800.00	
รวมรายจ่าย	183.58	100.00	302.48	100.00
ค่าพันธุ์เป็ด	17.94	9.77	93.14	30.79
ค่าอาหาร	50.91	27.73	97.58	32.26
ค่าสารเสริมและเวชภัณฑ์	3.07	1.67	2.16	0.71
ค่าแรงงานจ้าง	46.07	25.09	43.43	14.36
ค่าแรงงานในครัวเรือน ^{1/}	56.27	30.65	58.69	19.40
ค่าตอบแทนพื้นที่หรือแปลงนา ^{1/}	1.46	0.80	3.50	1.16
ค่าขนย้าย	2.34	1.27	1.21	0.40
ค่าธรรมเนียม	1.88	1.02	0.00	0.00
ค่าใช้จ่ายในการนำไข่น้ำไปขาย	2.35	1.28	1.28	0.42
ค่าใช้จ่ายในการนำเป็ดไข่น้ำไปขาย	0.00	0.00	0.43	0.14
ค่าอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายอื่นๆ	1.29	0.70	1.05	0.35

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มเลี้ยงเปิด ^{2/}		กลุ่มเลี้ยงเปิด ^{3/}	
	ตั้งแต่อายุ 1 วัน		ตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
รวมรายรับ	286.28		368.38	
จากไข่	247.26		325.74	
จากเปิดปลด	39.02		42.64	
รายได้เหนือรายจ่าย (บาท/ตัว)	102.70		65.90	

หมายเหตุ : ^{1/} ไม่เป็นเงินสด

^{2/} มีจำนวนเปิด 14 ฟอง ให้ไข่วันละ 1,432.65 ฟอง เป็นเวลา 6.50 เดือน ราคาไข่ฟองละ 2.75 บาท จำนวนเปิดปลด 2,757.50 ตัว ราคาตัวละ 39.02 บาท

^{3/} มีจำนวนเปิด 28 ฟอง ให้ไข่วันละ 1,386.96 ฟอง เป็นเวลา 8.00 เดือน ราคาไข่ฟองละ 2.74 บาท จำนวนเปิดปลด 2,613.93 ตัว ราคาตัวละ 42.64 บาท

จากตารางที่ 4.18 จากการศึกษาพบว่า รายได้เหนือรายจ่ายจากการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ห่านของเกษตรกรกลุ่มที่เริ่มเลี้ยงเปิดไข่ไต่ห่านอายุ 1 วันจนถึงปลดเปิดขาย มีจำนวนเปิดไข่ไต่ห่านเฉลี่ย 3,107.14 ตัว มีรายละเอียดด้านรายจ่ายและรายได้เหนือรายจ่าย ดังนี้

1) มีค่าใช้จ่ายรวม 183.58 บาทต่อตัว รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงานในครัวเรือนซึ่งไม่เป็นเงินสด (ร้อยละ 30.65) รองลงมาคือค่าอาหาร (ร้อยละ 27.73) และ (ร้อยละ 25.09) ค่าแรงงานจ้าง

2) รายได้เหนือรายจ่ายของเกษตรกรมาจากการจำหน่ายไข่เปิดและเปิดปลด

(1) เกษตรกรมีรายได้รวม 286.28 บาทต่อตัว

(2) มีรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 183.58 บาทต่อตัว

(3) มีรายได้เหนือรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 102.70 บาทต่อตัว

และจากการศึกษา (ตารางที่ 4.18) พบว่า รายได้เหนือรายจ่ายจากการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ห่านของเกษตรกรกลุ่มที่เริ่มเลี้ยงเปิดไข่ไต่ห่านตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไปจนถึงปลดเปิดขาย มีจำนวนเปิดไข่ไต่ห่านเฉลี่ย 2,800 ตัว มีรายละเอียดด้านรายจ่ายและรายได้เหนือรายจ่าย ดังนี้

- 1) มีค่าใช้จ่ายรวม 302.48 บาทต่อตัว ใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร (ร้อยละ 32.26) รองลงมาคือค่าพันธุ์เป็ด (ร้อยละ 30.79) และ (ร้อยละ 19.40) เป็นค่าแรงงานในครัวเรือนซึ่งไม่เป็นเงินสด
- 2) รายได้เหนือรายจ่ายของเกษตรกรมาจากการจำหน่ายไข่เป็ดและเป็ดปลด
 - (1) เกษตรกรมีรายได้รวม 368.38 บาทต่อตัว
 - (2) มีรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 302.48 บาทต่อตัว
 - (3) มีรายได้เหนือรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 65.90 บาทต่อตัว

4.2 รายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามจำนวนเป็ดที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้ง 4 กลุ่ม มีรายรับจากไข่ที่เป็ดได้ไข่แล้ว แต่ขณะเดียวกัน เกษตรกรกลุ่มที่ 1 มีเพียงรายเดียว จึงไม่นำมาเปรียบเทียบ เกษตรกรกลุ่มที่ 3 และ 4 เลี้ยงเป็ดหลายฝูง บางฝูงยังไม่ให้ไข่ ในที่นี้จะเปรียบเทียบรายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามจำนวนเป็ดที่เลี้ยง (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 รายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามจำนวนเป็ดที่เลี้ยง

รายการ	กลุ่มเกษตรกรจำแนกตามจำนวนเป็ดที่เลี้ยง		
	กลุ่มที่ 2 ^{2/}	กลุ่มที่ 3 ^{3/}	กลุ่มที่ 4 ^{4/}
	1,001-2,000 ตัว	2,001-5,000 ตัว	> 5,000 ตัว
ข้อมูลของฝูงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง			
จำนวนเป็ดไข่ไล่ทุ่งเฉลี่ย (ตัว)	1,760.23	3,060.42	4,982.15
รายจ่าย	266.44 (100.00)	247.70 (100.00)	186.14 (100.00)
ค่าพันธุ์เป็ด	53.90 (20.23)	55.76 (22.51)	51.16 (27.49)
ค่าอาหาร	88.06 (33.05)	79.97 (32.29)	70.69 (37.98)
ค่าสารเสริมและเวชภัณฑ์	3.31 (1.24)	2.60 (1.05)	2.10 (1.13)
ค่าแรงงานจ้าง	19.88 (7.46)	39.30 (15.87)	35.07 (18.84)
ค่าแรงงานในครัวเรือน ^{1/}	89.01 (33.41)	61.59 (24.87)	21.77 (11.69)
ค่าตอบแทนพื้นที่/แปลงนา ^{1/}	3.49 (1.31)	2.20 (0.89)	2.14 (1.15)
ค่าขนย้าย	4.30 (1.61)	1.46 (0.59)	0.98 (0.53)
ค่าธรรมเนียม	1.07 (0.40)	1.63 (0.66)	0.00
ค่าใช้จ่ายในการนำไข่เป็ดไปขาย	1.90 (0.71)	1.86 (0.75)	1.37 (0.74)
ค่าใช้จ่ายในการนำเป็ดแก่ไปขาย	0.00	0.00	0.00
ค่าอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายอื่นๆ	1.51 (0.57)	1.32 (0.53)	0.86 (0.46)

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

รายการ	กลุ่มเกษตรกรจำแนกตามจำนวนเปิดที่เลี้ยง		
	กลุ่มที่ 2 ^{2/}	กลุ่มที่ 3 ^{3/}	กลุ่มที่ 4 ^{4/}
	1,001-2,000 ตัว	2,001-5,000 ตัว	> 5,000 ตัว
รวมรายรับ	266.44	247.70	186.14
จากไข่	278.46	292.77	287.88
จากเปิดปลด	38.25	41.03	43.84
รายได้เหนือรายจ่าย (บาท/ตัว)	50.27	86.10	145.58

หมายเหตุ : ^{1/} ไม่เป็นเงินสด

^{2/} มีจำนวนเปิด 15 ฟอง ให้ไข่วันละ 916.46 ฟอง เป็นเวลา 6.39 เดือน ราคาไข่ฟองละ 2.79 บาท จำนวนเปิดปลด 1,691.93 ตัว ราคาตัวละ 38.25 บาท

^{3/} มีจำนวนเปิด 17 ฟอง ให้ไข่วันละ 1,452.18 ฟอง เป็นเวลา 7.85 เดือน ราคาไข่ฟองละ 2.62 บาท จำนวนเปิดปลด 2,737.33 ตัว ราคาตัวละ 41.03 บาท

^{4/} มีจำนวนเปิด 9 ฟอง ให้ไข่วันละ 2,349.79 ฟอง เป็นเวลา 7.04 เดือน ราคาไข่ฟองละ 2.89 บาท จำนวนเปิดปลด 4,603.57 ตัว ราคาตัวละ 43.84 บาท

จากการศึกษา (ตารางที่ 4.19) พบว่า รายได้เหนือรายจ่ายของกลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามจำนวนเปิดที่เลี้ยง มีรายละเอียดด้านรายจ่ายและรายได้เหนือรายจ่าย ดังนี้

กลุ่มที่ 2 เลี้ยงเปิด 1,001-2,000 ตัว

1. มีค่าใช้จ่ายรวม 266.44 บาทต่อตัว รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงานในครัวเรือนซึ่งไม่เป็นเงินสด (ร้อยละ 33.41) รองลงมาคือค่าอาหาร (ร้อยละ 33.05) และค่าพันธุ์เปิด (ร้อยละ 20.23)

2. รายได้เหนือรายจ่ายของเกษตรกรมาจากการจำหน่ายไข่เปิดและเปิดปลด

1) เกษตรกรมีรายได้รวม 316.71 บาทต่อตัว

2) มีรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 266.44 บาทต่อตัว

3) มีรายได้เหนือรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 50.27 บาทต่อตัว

กลุ่มที่ 3 เลี้ยงเปิด 2,001-5,000 ตัว

1. มีค่าใช้จ่ายรวม 247.70 บาทต่อตัว รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร (ร้อยละ 32.29) รองลงมาคือค่าแรงงานในครัวเรือนซึ่งไม่เป็นเงินสด (ร้อยละ 24.87) และค่าพันธุ์เปิด (ร้อยละ 22.51)
2. รายได้เหนือรายจ่ายของเกษตรกรมาจากการจำหน่ายไข่เปิดและเปิดปลด
 - 1) เกษตรกรมีรายได้รวม 333.80 บาทต่อตัว
 - 2) มีรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 247.70 บาทต่อตัว
 - 3) มีรายได้เหนือรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 86.10 บาทต่อตัว

กลุ่มที่ 4 เลี้ยงเปิดมากกว่า 5,000 ตัวขึ้นไป

1. มีค่าใช้จ่ายรวม 186.14 บาทต่อตัว รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร (ร้อยละ 37.98) รองลงมาคือค่าพันธุ์เปิด (ร้อยละ 27.49) และค่าแรงงานจ้าง (ร้อยละ 18.84)
2. รายได้เหนือรายจ่ายของเกษตรกรมาจากการจำหน่ายไข่เปิดและเปิดปลด
 - 1) เกษตรกรมีรายได้รวม 331.72 บาทต่อตัว
 - 2) มีรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 186.14 บาทต่อตัว
 - 3) มีรายได้เหนือรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด 145.58 บาทต่อตัว

4.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความคุ้มค่าของกำไรที่ได้รับในการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่ง

ความคุ้มค่าของกำไรที่ได้รับเมื่อเทียบกับการทำการเกษตรชนิดอื่นๆ ที่เคยทำมาแล้ว ผลการศึกษาดังตาราง 4.20 ดังนี้

ตารางที่ 4.20 ความคิดเห็นต่อความคุ้มค่าของกำไรที่ได้รับ

ความคิดเห็นต่อความคุ้มค่าของกำไรที่ได้รับ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
คุ้มค่าเมื่อเทียบกับการทำการเกษตรชนิดอื่นๆ	27	69.2
ไม่แน่ใจ	12	30.8

จากตารางที่ 4.20 จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุ้มค่าเมื่อเทียบกับการทำการเกษตรชนิดอื่นๆ ที่เคยทำมาแล้ว (ร้อยละ 69.2) แต่อีกร้อยละ 30.8 ไม่แน่ใจ เนื่องจากเกษตรกรประกอบอาชีพการเลี้ยงเปิดไข่ไต่ทุ่งเพียงอาชีพเดียวและไม่เคยทำการเกษตรชนิดอื่นมาก่อนจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าคุ้มค่าหรือไม่คุ้มค่า

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี” ในบทนี้จะกล่าวถึงสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัยและอภิปรายผล

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า

1.1.1 ข้อมูลด้านเพศ อายุ และระดับการศึกษา เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 71.8) โดยมีอายุน้อยที่สุด 28 ปี อายุมากที่สุด 67 ปี และเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 49.2 ปี เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 82.1 และมีเพียงส่วนน้อยมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สอดคล้องกับ ธงชัย กิตติพงษ์ไพศาล (2533) ศึกษาเรื่องสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ และความต้องการทางวิชาการของเกษตรกรอำเภอบางเลน พบว่า ผู้เลี้ยงเป็ดไข่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และจบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 มีอายุโดยเฉลี่ย 44.3 ปี เป็นที่สังเกตว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับอาชีวศึกษาและระดับปริญญาตรี

1.1.2 ข้อมูลด้านแรงงาน จำนวนแรงงานทั้งหมดที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.8) มีจำนวนแรงงาน 1-3 คน ซึ่งที่มาของแรงงานมีทั้งแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้างในที่นี้พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนมากกว่าการจ้างแรงงาน เนื่องจากปัจจุบันแรงงานหายาก ทั้งยังไม่มีความซื่อสัตย์ชอบลักขโมยไข่และเป็ดไปขาย ซึ่งจำนวนแรงงานในครัวเรือนมี 1-2 คนมากที่สุด และส่วนใหญ่เกษตรกรเจ้าของฟาร์มเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจะจ้างแรงงานต่างด้าวจำนวน 1-3 คน ซึ่งสอดคล้องกับ ธงชัย กิตติพงษ์ไพศาล (2533) ศึกษาเรื่องสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ และความต้องการทางวิชาการของเกษตรกรอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า จำนวนแรงงานที่ใช้เฉลี่ย 3.15 คน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครอบครัว จากการศึกษาพบว่าแรงงานจ้างหายาก ค่าแรงค่อนข้างสูง ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนใช้แรงงานของตนเองเป็นหลักสำหรับแรงงานจ้างมีการใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว และพม่าเข้ามาเลี้ยงเป็ดไข่เพราะจ่ายค่าแรงถูกกว่าการจ้างแรงงานไทย

1.1.3 ข้อมูลด้านเหตุผลในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ประสิทธิภาพ และแหล่งข้อมูล

ข่าวสารในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร เหตุผลในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือเป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว (ร้อยละ 66.7) สอดคล้องกับ กรมปศุสัตว์ (2548) พบว่า การเลี้ยงเป็ดไข่เป็นมรดกสืบทอดให้ลูกหลานกันมาโดยตลอด และมีการเลี้ยงอยู่ในเขตที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ สมบูรณ์ เพื่อปล่อยให้เป็ดได้หากินเองตามธรรมชาติ ส่วนประสิทธิภาพในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกรอยู่ระหว่าง 11-30 ปี (ร้อยละ 59.0) เกษตรกรมีประสิทธิผลน้อยที่สุด 3 ปี ประสิทธิภาพมากที่สุด 50 ปี และมีประสิทธิผลเฉลี่ย 20.9 ปี ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสารในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งนั้น ส่วนใหญ่มาจากเจ้าหน้าที่รัฐ (ร้อยละ 82.1)

1.1.4 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ประกอบด้วย

ข้อมูลด้านอาชีพอื่นนอกเหนือจากการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง รายได้ในครัวเรือน และแหล่งเงินทุน จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาร่วมกับการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง (ร้อยละ 56.4) และเกษตรกรที่ยึดอาชีพเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งเพียงอาชีพเดียว (ร้อยละ 33.3) ด้านรายได้ในครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ในครัวเรือนมากกว่า 250,000 บาทต่อปี (ร้อยละ 82.1) ด้านแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่เกษตรกรใช้เงินทุนตนเอง (ร้อยละ 92.3)

1.2 สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

1.2.1 จำนวนเป็ดที่เลี้ยงและการจัดการฝูงเป็ด

จากการศึกษาสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี พบว่า เกษตรกรมีจำนวนเป็ดไข่ไต่ทุ่งที่เลี้ยงแตกต่างกัน ซึ่งได้จำแนกกลุ่มเกษตรกรตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์ ที่จัดกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่เป็นการค้าตามประชากรเป็ด ดังนี้

1) ข้อมูลด้านจำนวนเป็ดไข่ไต่ทุ่งที่เกษตรกรเลี้ยง จากการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ 1 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจำนวน 500-1,000 ตัว มีจำนวน 1 ราย (ร้อยละ 2.6) กลุ่มที่ 2 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจำนวน 1,001-2,000 ตัว มีจำนวน 14 ราย (ร้อยละ 35.9) กลุ่มที่ 3 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจำนวน 2,001-5,000 ตัว มีจำนวน 16 ราย (ร้อยละ 41.0) และกลุ่มที่ 4 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งมากกว่า 5,000 ตัวขึ้นไป มีจำนวน 8 ราย (ร้อยละ 20.5)

2) ข้อมูลด้านการจัดการฝูงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีที่เลี้ยงเป็ดน้อยตัว คือ ไม่เกิน 2,000 ตัว จะจัดการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งเพียงฝูงเดียว เนื่องด้วยเกษตรกรจำนวน 1 คน มีความสามารถในการไล่ต้อนและดูแลเป็ดในช่วงปล่อยไต่ทุ่งได้ประมาณ 2,000-3,000 ตัว สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงมากกว่า 5,000 ตัวขึ้นไป จะแบ่งเป็ดเป็นหลายฝูง โดยมีเกษตรกร 7 ราย (ร้อยละ 87.5) แบ่งเป็ดออกเป็น 2 ฝูง และเกษตรกร 1 ราย (ร้อยละ 12.5) แบ่งเป็ดเป็น 4 ฝูง

3) ข้อมูลรูปแบบการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีส่วนมากเลือกรูปแบบการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไปจนถึงปลดเป็ดแก่ขาย (ร้อยละ 69.2) และเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งอายุ 1 วัน จนถึงปลดเป็ดแก่ขาย (ร้อยละ 41.0)

1.2.2 การจัดการด้านพันธุ์

ข้อมูลด้านพันธุ์เป็ดไข่ที่ใช้เลี้ยงและแหล่งพันธุ์พันธุ์เป็ดไข่ที่ใช้เลี้ยง คือพันธุ์กากิแคมป์เบลล์ และแหล่งพันธุ์เป็ดไข่ไต่ทุ่งที่เกษตรกรนำมาเลี้ยง ส่วนใหญ่ซื้อจากโรงฟักไข่ (ร้อยละ 41.0)

1.2.3 การจัดการด้านอาหารและแผนการผลิต

ข้อมูลด้านอาหารและแผนการผลิต ประกอบด้วย

1) การวางแผนการผลิตและสำรวจพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีทุกรายมีการวางแผนการเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไต่ทุ่ง โดยเกษตรกรจะสำรวจความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำและแหล่งอาหารภายในพื้นที่หรือแปลงนาด้วยการสังเกตและประเมินจากสายตา ทั้งนี้ก่อนตัดสินใจใช้พื้นที่เกษตรกร (ร้อยละ 92.3) จะสอบถามเจ้าของพื้นที่ก่อนว่ามีการใช้สารเคมี เช่น ยาฆ่าแมลงศัตรูข้าว ยาฆ่าหญ้า หรือยากำจัดหอยเชอร์รี่ที่จะเป็นอันตรายต่อเป็ดหรือไม่ หากสอบถามแล้วไม่พบว่ามีการใช้สารเคมีดังกล่าว เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจะเข้าติดต่อเจ้าของแปลงนา และให้ไข่เป็ดเป็นการตอบแทนไว้ล่วงหน้า แต่เกษตรกรบางรายเป็ดยังไม่ให้ไข่จะให้ค่าน้ำมันสำหรับวิดน้ำเข้าแปลงนาเป็นการตอบแทน ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งจะหาพื้นที่หรือแปลงนาสำรองไว้ประมาณ 4-5 แปลง ซึ่งเกษตรกรจะหาแปลงนาต่อเนื่องไปเรื่อยๆ จนกว่าจะปลดเป็ดของตนขาย ส่วนด้านพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งนั้น โดยส่วนมากเกษตรกรจะสำรวจพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งโดยพิจารณาจากขนาดของพื้นที่ (ร้อยละ 87.2) ควบคู่ไปกับคุณภาพของสารเคมีภายในแปลงนา (ร้อยละ 92.3)

2) การจัดการเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไต่ทุ่ง ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.9) เปลี่ยนแหล่งอาหารเมื่ออาหารในพื้นที่หมด สำหรับระยะเวลาการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในพื้นที่หนึ่งก่อนย้ายไปอีกพื้นที่หนึ่งนั้น ใช้เวลาประมาณ 2-3 วัน, 3-5 วัน, 5-7 วัน หรือ 1 เดือน ซึ่งมากน้อยต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนเป็ดไข่ไต่ทุ่งที่เลี้ยง ความสมบูรณ์ของอาหาร และขนาดของพื้นที่หรือแปลงนา ส่วนวิธีการเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร โดยมากเกษตรกรจะเลือกวิธีเดินไต่ทุ่ง (ร้อยละ 79.5) มากกว่าการเคลื่อนย้ายโดยใช้รถยนต์ และการเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไต่ทุ่งออกนอกเขตพื้นที่ที่กำหนด มีแนวทางการขออนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก (กรมปศุสัตว์ 2554) ตามขั้นตอน ดังนี้

(1) ยื่นแบบคำขออนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดต้นทาง

(2) แหล่งที่มาต้องไม่มีภาวะโรคระบาด

(3) ต้องเป็นฟาร์มมาตรฐานหรือได้รับการขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์

(4) ต้องให้ผลการตรวจ Cloacal Swap เป็นลบ โดยต้องสุ่มเก็บตัวอย่างอุจจาระสัตว์ปีกทุกครั้งก่อนการเคลื่อนย้ายประมาณ 10 วันเพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาการตรวจวิเคราะห์และเตรียมการเคลื่อนย้าย

(5) หากเป็นไก่ไข่นอกจากสุ่มเก็บตัวอย่างก่อนเคลื่อนย้ายตามระยะเวลาดังกล่าวแล้วฟาร์มต้องมี Cloacal Swab เป็นลบโดยสุ่มตรวจเป็นประจำทุก 60 วันด้วย

(6) สำหรับลูกสัตว์ปีกต้องมาจากฟาร์มพ่อแม่พันธุ์หรือฟาร์มปุ๋ยาพันธุ์ที่มีผลการสุ่มตรวจ Cloacal Swab เป็นลบโดยสุ่มตรวจเป็นประจำทุก 60 วัน

(7) ใบบรับรองผลการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่าง ข้อ (4) มีอายุ 4 วัน นับจากวันที่เกษตรกรได้รับแจ้งผลการตรวจ

(8) สัตว์ปีกที่จะเคลื่อนย้ายต้องมีสุขภาพสมบูรณ์

(9) พื้นที่ปลายทางต้องไม่มีโรคระบาด หากเป็นฟาร์มต้องเป็นฟาร์มมาตรฐานหรือผ่านหลักเกณฑ์การนำสัตว์ปีกเข้าเลี้ยงใหม่และมีหนังสือรับรองจากปศุสัตว์จังหวัดปลายทางว่าสามารถนำสัตว์ปีกเข้าเลี้ยงใหม่ได้ หากเป็นโรงฆ่าสัตว์ต้องได้รับการขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์

3) อาหาร แหล่งน้ำ และการเสริมอาหารเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง ส่วนใหญ่อาหารที่ให้เสริมนอกเหนือจากปล่อยไล่ทุ่ง ส่วนใหญ่เป็นอาหารผสมสำเร็จรูป (ร้อยละ 56.4) รองลงมา (ร้อยละ 46.2) ใช้วัตถุดิบอาหารอย่างเดียว ประกอบด้วย ข้าวเปลือก (ร้อยละ 77.8) ข้าวกล้องและข้าวสุก (ร้อยละ 11.1) เท่าๆ กัน อีกร (ร้อยละ 17.9) เกษตรกรผสมอาหารใช้เอง ซึ่งวัตถุดิบที่เกษตรกรเลือกใช้ ประกอบด้วย หัวอาหาร รำหยาบ รำละเอียด ปลายข้าว ในบางรายเสริมปลาป่น และใส่ปลาทุที่ถือเป็นแหล่งโปรตีนของอาหารสัตว์ ด้านการให้ยาหรือสารเสริมอื่นๆ จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เสริมวิตามิน (ร้อยละ 71.8) และอีกร (ร้อยละ 25.6) เสริมสารปฏิชีวนะให้แก่เป็ดไข่ไล่ทุ่ง แหล่งน้ำหลักที่ใช้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ แต่หากเกษตรกรด่อนเป็ดไข่ไล่ทุ่งไว้ใกล้บริเวณบ้านในช่วงที่หาแปลงนาไม่ได้ อาจใช้น้ำจากบ่อขุด หรือน้ำประปาทดแทน ด้านการเก็บรักษาหรือถนอมอาหาร เพื่อรักษาคุณภาพของอาหารที่นำมาใช้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่ไม่มีวิธีเก็บรักษาหรือถนอมอาหารมากถึง (ร้อยละ 97.4) มีเพียง (ร้อยละ 2.6) นำไม้มาหนุนรองพื้นเพื่อให้มีอากาศถ่ายเทบริเวณด้านล่างของกระสอบอาหารเพื่อช่วยกันความชื้น

1.2.4 การจัดการผลผลิต

วิธีการจำหน่ายไข่เป็ด และวิธีการจำหน่ายไข่ปลด การจำหน่ายไข่เป็ด โดยส่วนมากเลือกวิธีนำไปขายเอง (ร้อยละ 69.2) ส่วนการจำหน่ายไข่ปลด ส่วนใหญ่เกษตรกรเลือกวิธีติดต่อพ่อค้ามารับ (ร้อยละ 94.9)

1.2.5 การจัดการด้านการสุขภาพ

1) การทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไต่ห่านก่อนช่วงเริ่มต้นเลี้ยง การทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไต่ห่านในระหว่างการเลี้ยง และความรู้เกี่ยวกับการใช้วัคซีนของเกษตรกร ในวันแรกที่เกษตรกรนำเป็ดเข้ามาเลี้ยง พบว่า เกษตรกรในจังหวัดปทุมธานีทุกรายไม่ได้ทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไต่ห่าน แต่เกษตรกรทุกรายจะทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไต่ห่านในระหว่างการเลี้ยง กล่าวคือ เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกทำวัคซีนป้องกันโรคเพ็ล็กมากที่สุด (ร้อยละ 53.8) ซึ่งโปรแกรมการทำวัคซีนโรคเพ็ล็กของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ห่านในจังหวัดปทุมธานี จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรเริ่มฉีดวัคซีนครั้งแรกเมื่อเปิดอายุ 1 สัปดาห์ ฉีดครั้งที่ 2 เมื่อเปิดอายุ 3 สัปดาห์ ฉีดครั้งที่ 3 เมื่อเปิดอายุ 6 สัปดาห์ และฉีดซ้ำทุกๆ 6 เดือน แต่ในบางรายพบว่าฉีดซ้ำทุกๆ 3 เดือน และพบว่าเกษตรกรร้อยละ 46.2 เลือกทำทั้งวัคซีนป้องกันโรคเพ็ล็กและอหิวาต์ จากข้างต้นสอดคล้องกับ ธงชัย กิตติพงษ์ไพศาล (2533) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ และความต้องการทางวิชาการของเกษตรกรอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติเลี้ยงคูเป็ดไข่ของเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการให้วัคซีนป้องกันโรคแก่เป็ดครบทุกระยะตามกำหนดเวลา และนำเข้าคัดออกเป็ดเป็นชุด ทั้งนี้ เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ห่านในจังหวัดปทุมธานีทุกรายมีความรู้เกี่ยวกับการใช้วัคซีน โดยแหล่งที่ให้ความรู้แก่เกษตรกรคือ เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์

2) โรคที่เกิดกับเป็ดไข่ไต่ห่านของเกษตรกร และวิธีการจัดการกับเป็ดตาย โรคที่พบมากที่สุด คือโรคท้องเสีย (ร้อยละ 20.5) และโรคอื่นๆ เช่น ขาเจ็บ มีเพียง (ร้อยละ 10.3) ส่วนเกษตรกรอีก (ร้อยละ 69.2) ไม่พบโรคที่เกิดกับเป็ดไต่ห่านในฟาร์มของตน ทั้งนี้เมื่อเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ห่านพบโรคภายในฟาร์มส่วนใหญ่จัดการโดยแยกสัตว์ป่วยออกจากสัตว์ปกติและให้กินยาจนกว่าจะมีอาการดีขึ้นจึงนำกลับฝูงไต่ห่านเช่นเดิม กรณีพบเป็ดไข่ไต่ห่านตายส่วนใหญ่จัดการโดยการฝังหรือเผา (ร้อยละ 92.3) มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 7.7) ที่จัดการโดยวิธีการทิ้ง

3) ข้อมูลด้านการจัดบันทึกต่างๆ ภายในฟาร์ม มีเกษตรกรส่วนน้อยที่ทำการจัดบันทึกต่างๆ ภายในฟาร์ม (ร้อยละ 15.4) ข้อมูลที่ทำการบันทึกส่วนมากคือ ค่าใช้จ่ายที่สำคัญ (ร้อยละ 15.4) ซึ่งประกอบด้วย ค่าพันธุ์เป็ด ค่าอาหาร จากข้างต้นสอดคล้องกับ ธงชัย (2533) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึกสถิติภายในฟาร์ม

1.3 ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

พบมากที่สุด คือ การจัดหาพื้นที่หรือแปลงนามาใช้เลี้ยงเป็ด (ร้อยละ 87.2) ปัญหา คือเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่ง 2 ราย แย่งพื้นที่แปลงนาที่เป็นแหล่งอาหารในการเลี้ยงเป็ด จึงทำให้เกิดปัญหาระหว่างเกษตรกรทั้ง 2 ราย จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 ฝ่ายแก้ปัญหาโดยใช้การเจรจาตกลงกันในการแก้ปัญหา โดยฝ่ายที่ยอมเปลี่ยนพื้นที่เลี้ยงจะได้อาหารที่เป็ดกินได้เองในแปลงนาในวันที่เข้ามาติดต่อขอใช้พื้นที่คืนจากฝ่ายที่ได้พื้นที่เลี้ยงในวันดังกล่าว สำหรับอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อเป็ดไข่ไต่ทุ่ง คือ เป็ดไข่ไต่ทุ่งกินอาหารที่ปนเปื้อนยาหรือสารเคมี เช่น ยาฆ่าแมลงศัตรูข้าว ยาฆ่าหญ้า หรือยากำจัดหอยเชอร์รี่ที่ตกค้างภายในแปลงนาเข้าไป ซึ่งส่งผลให้เป็ดเป็ดมีอาการซึม ซัก และให้ไข่ลดลง หรือในบางรายอาจรุนแรงถึงขั้นตายได้

1.4 ค่าใช้จ่ายและรายได้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งของเกษตรกร

1.4.1 กลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามอายุเป็ดที่เลี้ยง ประกอบด้วย กลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 1 วัน และกลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป

จากผลการศึกษา พบว่า จากตารางที่ 4.18 กลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 1 วัน มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป โดยเฉพาะค่าอาหาร ทั้งนี้เนื่องมาจากเกษตรกรกลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 1 วัน จะมีการเสริมอาหารให้ลูกเป็ดเพียง 20-30 วันแรก หลังจากนั้นจะปล่อยให้กินอาหารในพื้นที่แปลงนา เกษตรกรอาจเสริมปลายข้าว ข้าวสุก หรือข้าวเปลือกบ้างเป็นครั้งคราวให้แก่เป็ดในระยะเปิดไข่ให้ไข่ ในขณะที่กลุ่มเลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 5 เดือนจะเป็นระยะที่เป็ดเริ่มให้ไข่ จะมีการเสริมอาหารสำเร็จรูปให้เป็ดกิน ฉะนั้นค่าอาหารเลี้ยงเป็ดของกลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 5 เดือนจึงมีค่าใช้จ่ายสูงกว่า ในด้านค่าตอบแทนพื้นที่หรือแปลงนากลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 1 วันมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่ากลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 5 เดือน เนื่องจากเกษตรกรใช้พื้นที่บริเวณที่พักอาศัยของตนในการเลี้ยงดูเป็ดเล็ก ใช้แปลงนาของตนในการเลี้ยงไต่ทุ่งและหาแปลงนาบริเวณใกล้เคียงเพื่อเดินไต่ทุ่งแทนการใช้รถยนต์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ค่าตอบแทนพื้นที่หรือแปลงนากลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 1 วันน้อยกว่ากลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป สำหรับค่าใช้จ่ายในการนำเป็ดแก่ไปขาย จากการศึกษาพบว่า มีเกษตรกรจำนวน 1 ราย เลี้ยงเป็ดตั้งแต่ 5 เดือน จำนวนไม่เกิน 1,000 ตัว ต้องนำเป็ดปลดของตนมาขายเอง เนื่องด้วยจำนวนเป็ดของเกษตรกรมีน้อยตัว จึงทำให้ไม่มีพ่อค้าคนกลางเข้ามาซื้อที่ฟาร์ม ด้านรายได้ จากตารางที่ 4.18 พบว่า กลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป มีรายได้จากการขายไข่เป็ดมากกว่ากลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 1 วัน เนื่องจากเป็ดไข่ไต่ทุ่งในกลุ่มที่เริ่มเลี้ยงอายุ 1 วัน มีระยะเวลาให้ไข่เพียง 6.50 เดือน ในขณะที่กลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไข่ตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไป เป็ดให้ไข่มาแล้วเป็นเวลา 8.00 เดือน

1.4.2 กลุ่มเกษตรกรที่จำแนกตามจำนวนเปิดที่เลี้ยง ประกอบด้วย 1) กลุ่มที่ 2 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดจำนวน 1,001-2,000 ตัว 2) กลุ่มที่ 3 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดจำนวน 2,001-5,000 ตัว และ 3) กลุ่มที่ 4 เกษตรกรที่เลี้ยงเป็ดตั้งแต่ 5,000 ตัวขึ้นไป

จากผลการศึกษา พบว่า จากตารางที่ 4.19 กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 มีรายได้เหนือรายจ่ายที่แตกต่างกันตามอัตราส่วน กล่าวคือ กลุ่มที่ 2 เลี้ยงเป็ดไม่เกิน 2,000 ตัว มีรายได้เหนือรายจ่าย 50.27 บาท/ตัว น้อยกว่ากลุ่มที่ 3 ที่เลี้ยงเป็ดมากกว่า 2,000 ตัวแต่ไม่เกิน 5,000 ตัว มีรายได้เหนือรายจ่าย 86.10 บาท/ตัว และกลุ่มที่ 4 ที่เลี้ยงเป็ดมากกว่า 5,000 ตัวขึ้นไป มีรายได้เหนือรายจ่าย 145.58 บาท/ตัว ซึ่งกลุ่มที่ 4 มีรายได้เหนือรายจ่ายมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การซื้อพันธุ์เป็ด การซื้ออาหารสำเร็จรูป การซื้อวัตถุดิบต่างๆ หรือการซื้อสารเสริมและเวชภัณฑ์ ซึ่งกลุ่มที่เลี้ยงเป็ดมากกว่า 5,000 ตัวขึ้นไป สามารถซื้อได้ถูกกว่า เพราะมีอำนาจในการต่อรองดีกว่า กลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไม่เกิน 2,000 ตัว ในขณะเดียวกันค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าน้ำมัน ค่าเดินทางนำผลผลิตไปขายกลุ่มที่เลี้ยงเป็ดมากกว่า 5,000 ตัวขึ้นไป จะใช้ค่าใช้จ่ายดังกล่าว ซึ่งเมื่อเฉลี่ยต่อตัวเป็ดจะน้อยกว่ากลุ่มที่เลี้ยงเป็ดไม่เกิน 2,000 ตัว

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไก่ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่รบกวนความช่วยเหลือ และต้องการการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในด้านต่อไปนี้

2.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การศึกษาสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไก่ส่วนใหญ่ในจังหวัดปทุมธานีครั้งนี้ทำให้ทราบระบบการจัดการและการเลี้ยงเป็ดไข่ไก่ใหญ่ของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรการผลิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และผลวิจัยนี้นำไปใช้เป็นแนวทางและใช้พัฒนาระบบการเลี้ยงเป็ดไข่ไก่ใหญ่ต่อไป อนึ่งผลวิจัยนี้เป็นผลเฉพาะพื้นที่ศึกษา การนำผลวิจัยไปใช้จึงควรพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วย

2.1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร

1) ควรศึกษาตลาดไข่เป็ดเพื่อวางแผนการเลี้ยงเป็ดไข่ไก่ใหญ่ตามสภาพการณ์ของตลาด ช่วงใดที่ราคาไข่เป็ดสูง และช่วงใดที่ราคาตกต่ำ เช่น ช่วงเทศกาลปีใหม่ หรือเทศกาลตรุษจีน เป็นต้น

2) ควรมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น จัดตั้งเป็นสหกรณ์ผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไก่ใหญ่ หรือกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไก่ใหญ่ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองด้านราคา และเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร

ความเคลื่อนไหวด้านการตลาด ด้านโรคระบาดอย่างสม่ำเสมอ

3) ควรมีการจัดบันทึกการจัดการฟาร์ม รวมทั้งบันทึกการรับรายจ่าย เพื่อให้ทราบต้นทุนผลตอบแทนที่แท้จริง และควบคุมรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยได้

4) ควรมีการป้องกันและควบคุมโรคระบาดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้เกิดโรคระบาดในฟาร์ม และเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคไข่เป็ด และเนื้อเป็ด

2.1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

1) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตไข่เป็ดไข่ไก่ให้ผสมผสานเกี่ยวเนื่องร่วมกันกับอาชีพการทำนา

2) อบรมให้ความรู้ด้านพันธุ์ ด้านอาหารและแผนการผลิต รวมถึงด้านผลผลิต และด้านการสุขภาพให้กับเกษตรกร สถาบันเกษตรกร เครือข่ายและชมรมผู้เลี้ยงไข่เป็ดไข่ไก่

3) พัฒนาระบบการเลี้ยงไข่เป็ดไข่ไก่ให้มีความมาตรฐานด้านสุขภาพ และการควบคุมป้องกันโรค

4) วิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ สุขภาพสัตว์ และเพิ่มศักยภาพการผลิต

2.1.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาห่วงโซ่ทางการผลิตไข่เป็ดไข่ไก่อย่างเจาะลึกถึงระบบกลไกทางการตลาด เพื่อเป็นข้อมูลให้เกษตรกรใช้ในการพัฒนาระบบการผลิตไข่เป็ดสู่ตลาดได้อย่างเหมาะสม

2) ควรมีการศึกษาวิจัยการแปรรูปผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงไข่เป็ดไข่ไก่ เพื่อต่อยอดหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น

3) ควรมีการศึกษาวิจัยการใช้สมุนไพร เพื่อเสริมสุขภาพหรือป้องกันโรค

2.1.4 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจเลี้ยงไข่เป็ดไข่ไก่

1) หากต้องการประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไข่เป็ดไข่ไก่ ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

(1) *ใจรัก* คือต้องมีใจรักในการเลี้ยงสัตว์ ขยันและความอดทนที่จะใช้ชีวิตเร่ร่อนอยู่ในพื้นที่หรือแปลงนาได้

(2) *ความรู้* รักรการแสวงหาความรู้ทั้งในเรื่องการเลี้ยงเป็ด การตลาด และการจัดการลดต้นทุนในการเลี้ยงเป็ด ซึ่งหัวใจของการเลี้ยงเป็ดไข่ไก่คือการหาพื้นที่หรือแปลงนาไว้เลี้ยงเป็ดไข่ไก่อย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยลดต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยง โดยผู้เลี้ยงต้องสร้างความ

ชำนาญให้ตนเองและหาเครือข่ายผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งในการหาพื้นที่หรือแปลงนาไว้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ประกอบอาชีพนี้

(3) เงินทุน ต้องมีเงินทุนสำรองเพื่อใช้ในการดำเนินกิจการฟาร์ม เช่น ค่าใช้จ่ายสำหรับการขนย้าย ค่าอาหารเสริมหรือยาป้องกันโรค เป็นต้น

2) ข้อพิจารณาในการตัดสินใจเลือกรูปแบบการเลี้ยงที่เหมาะสม

(1) เริ่มเลี้ยงเป็ดไข่อายุ 1 วัน ลงทุนน้อย สามารถเลี้ยงเป็ดได้ตลอดเวลา ด้วยตัวเอง สามารถที่จะดูแลเอาใจใส่ได้อย่างเต็มที่ ได้รู้ประวัติของเป็ดตั้งแต่ฟองตลอดเวลา จึงทำให้ได้ฝึกฝนการเลี้ยงเป็ดและมีความมั่นใจในการเลี้ยงเป็ดมากขึ้น แต่การเลี้ยงแบบนี้ต้องใช้เวลานานกว่าเป็ดจะให้ไข่ เพราะต้องเลี้ยงตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งเป็นงานที่ยุ่งยากและใช้ความชำนาญค่อนข้างสูง อีกทั้งยังต้องเสี่ยงต่อการตายของเป็ดในระยะแรกๆ และจะต้องรอไปอีกเป็นเวลาอย่างน้อยถึง 20-22 สัปดาห์ เป็ดจึงจะเริ่มให้ไข่

(2) เริ่มเลี้ยงเป็ดไข่อายุ 5 เดือนขึ้นไป ลงทุนสูง แต่ไม่ต้องเสียเวลาเลี้ยงดูเป็ดเล็กหรือเป็ดรุ่น ผู้เลี้ยงจะต้องรู้จักฟาร์มที่ผลิตเป็ดสาวหรือเป็ดระยะไข่เป็นอย่างดี ต้องสอบถามถึงประวัติของฟองเป็ดสาวที่นำมาเลี้ยงเสมอ เพราะช่วงที่เป็ดยังเป็นลูกเป็ดและเป็ดรุ่นผู้เลี้ยงไม่สามารถรู้ประวัติของฟองเป็ดสาวที่จะนำมาเลี้ยงได้

ทั้งนี้ สำหรับผู้ที่เริ่มสนใจเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง หากใช้แรงงานในครัวเรือน ควรเริ่มเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งจำนวนไม่เกิน 2,000-3,000 ตัว

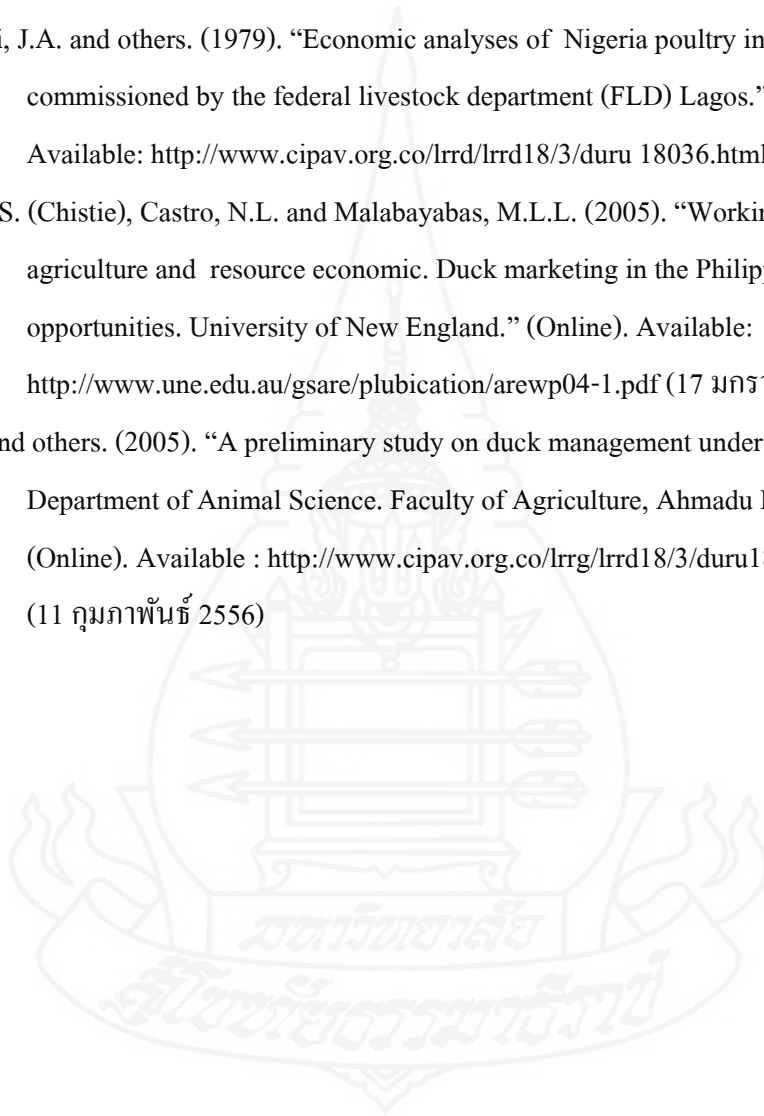
บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมปศุสัตว์ (2548) *การเลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์กบินทร์บุรี* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- กรมปศุสัตว์ (2554) แนวทางการขออนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกและซากสัตว์ปีก
สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 28 กันยายน 2556 จาก
http://www.dld.go.th/region9/index.php?option=com_content&view=article&id=133%3A2011-02-08-22-44-59&catid=54%3A2011-02-01-23-09-28&Itemid=82
- กรมปศุสัตว์ (2555) “ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่เป็นการค้า รายจังหวัด ปีงบประมาณ 2555”
สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 4 มกราคม 2555 จาก
http://www.dld.go.th/ict/th/images/stories/stat_web/yearly/2555/province/business/duck2_busi_province.pdf
- กระจำจ วิศุทธารมณ (2549) “การเลี้ยงเป็ดไข่” สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 22 มกราคม 2555
จาก <http://www.ku.ac.th/agri/duck/duck2.htm>
- กิตติ ทรัพย์ชุกกุล (2549) “สัตว์เศรษฐกิจ” ในเงื่อนไขและการปฏิบัติ “ฟ้าวิฤตไข่หวัดนก 2547”
สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 7 มกราคม 2555
<http://livestockmag.com/readstory.asp?id=299>
- ชาติชาย คงประเสริฐ (2547) *การเลี้ยงเป็ดไข่* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : เกษตรสาส์น
ทวีศักดิ์ ส่งเสริม และคณะ (2551) “การศึกษาโครงการระบบตลาดข้อตกลงสินค้าปศุสัตว์ (เปิดเนื้อ)
ในประเทศไทย” สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2555
จาก http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG5020038
- ธงชัย กิตติพงษ์ไพศาล (2533) “สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ และความต้องการทางวิชาการของเกษตรกร
อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ธีรวัฒน์ แสงสว่าง (2545) “การใช้ประโยชน์ของหอยเชอรี่ในอาหารไก่ไข่และเป็ดไข่”
สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2555 จาก <http://www.lib.ku.ac.th/html>
- ธัญญธร จรรย์ยานนท์ และคณะ (2548) “การศึกษารูปแบบและต้นทุนการผลิตของเป็ดไข่ทุ่ง
ในพื้นที่เขต 7” *จุลสารปศุสัตว์เขต 7*. 9:1-3

- ชั้นยากรณ์ กิระนันท์วัฒน์ (2539) “การเลี้ยงเป็ดด้วยอาหารต่างชนิดกันในสภาพขังคอก”
 สารระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 12 มีนาคม 2555 จาก
<http://dcms.thailis.or.th/dcms/basic.php>
- นรสิทธิ์ ตระกูลช่าง (2524) *การเลี้ยงเป็ดไข่* กรุงเทพมหานคร อำนวยการพิมพ์
 พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตรีหม่อมเจ้า ชานีสงัด ชุมพล
 12 ธันวาคม 2524
- ประภากร ธารานาย (2546) “การผลิตสัตว์ปีก” สารระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 12 ธันวาคม 2555
 จาก www.animal.mju.ac.th/E_book/t_prapakorn/สศ241/การเลี้ยงเป็ด.pdf
- มณฑิชา พุทชากำ (2554) การผลิตสัตว์ปีก สารระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 3 มีนาคม 2555
 จาก agri.syou.ac.th/uploadedFile/หน่วยที่%2010%20การผลิตสัตว์ปีก.pdf
- รพีรัตน์ ท้วมกรุง (2550) แนวทางการส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ในจังหวัดชัยนาท
 สาขาเกษตรศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- วัชรินทร์ ชมมณฑา (2527) “การศึกษาสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ ปัญหา และความต้องการบางประการ
 ของเกษตรกรในอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา กรุงเทพมหานคร”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์)
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศิริพันธ์ โมราอบและ รักไทย งามภักดิ์ (2549) *การเลี้ยงเป็ด* กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- สำนักงานจังหวัดปทุมธานี (2555) “สภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ของจังหวัดปทุมธานี” สารระสังเขปออนไลน์
 ค้นคืนวันที่ 20 มกราคม 2555 จาก <http://www2.pathumthani.go.th/index.php>
- สำนักเศรษฐกิจการเกษตร (2553) “ข้อมูลพื้นฐานทางการเกษตรจังหวัดปทุมธานี”
 สารระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 6 มีนาคม 2555 จาก
<http://www.oae.go.th/zone7/images/stories/mixpatumtani.pdf>
- โอภาวดี เข้มทอง และ บรรลุ พุทธิกร (2547) “การจัดการฟาร์ม” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการฟาร์ม* หน่วยที่ 8 หน้า 323 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

- Aini, I. (2006). "The scope and effect of family poultry research and development. Diseases in family duck farming in South-East Asia. Agriculture Department Animal Production and Health Division." (Online). Available: http://www.fao.org/ag/agianfo/subjects/en/infpd/document/eonf_scope/add_paper6.html (17 มกราคม 2556)
- Akinwumi, J.A. and others. (1979). "Economic analyses of Nigeria poultry industry. A study commissioned by the federal livestock department (FLD) Lagos." (Online). Available: http://www.cipav.org.co/lrrd/lrrd18/3/duru_18036.html (7 มกราคม 2556)
- Chang, H.S. (Chistie), Castro, N.L. and Malabayabas, M.L.L. (2005). "Working paper series in agriculture and resource economic. Duck marketing in the Philippine : Issues and opportunities. University of New England." (Online). Available: <http://www.une.edu.au/gshare/plublication/arewp04-1.pdf> (17 มกราคม 2556)
- Duru, S. and others. (2005). "A preliminary study on duck management under peri-urban system. Department of Animal Science. Faculty of Agriculture, Ahmadu Bello University." (Online). Available : <http://www.cipav.org.co/lrrg/lrrd18/3/duru18036.htm> (11 กุมภาพันธ์ 2556)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาพสภาพการเลี้ยงเป็ดไข่ไต่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 1 แปลงนาที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งอาหารของเป็ดไข่ไล่ทุ่ง

ภาพที่ 2 หอยเชอร์รี่แหล่งอาหารชนิดหนึ่งของเป็ดไข่ไล่ทุ่ง

ภาพที่ 3 เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งให้ไข่เป็ดเป็นการตอบแทนเจ้าของแปลงนา

ภาพที่ 4 นำเป็ดมาเลี้ยงในแปลงนาที่ติดต่อกันไว้ด้วยวิธีเดินไล่ทุ่ง

ภาพที่ 5 ปล่อยเปิดลงไถ่ทุ่งจนถึงเย็น

ภาพที่ 6 ให้อาหารเสริมแก่เป็ดไข่ไถ่ทุ่งในช่วงเย็น

ภาพที่ 7 ล้อมตาข่ายขังเป็ดในช่วงกลางคืน เพื่อให้เป็ดออกไข่ในช่วงเช้ามีด

ภาพที่ 8 ไข่เป็ด ที่ได้ในช่วงเช้ามืดก่อนปล่อยเป็ดไล่ทุ่ง

ภาพที่ 9 เก็บไข่ก่อนปล่อยให้ตุ๋นลงแปลงนา

ภาพที่ 10 คัดขนาดไข่เปิดก่อนส่งขาย

ภาพที่ 11 เปิดตาข่ายปล่อยเป็ดไข่ไล่ทุ่งลงเลี้ยงในแปลงนา

ภาพที่ 12 เมื่ออาหารภายในพื้นที่เดิมหมด ก็เดินทางไปยังพื้นที่แห่งใหม่ด้วยรถบรรทุกเปิด

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์การเลี้ยงเป็ดไข่ได้ทุ่ง

แบบสัมภาษณ์การจัดการเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่ง

แบบสัมภาษณ์การวิจัยเลขที่..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เรื่อง “การจัดการเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่งในจังหวัดปทุมธานี”

ชื่อฟาร์ม.....

ชื่อ-สกุล นาย/นาง/นางสาว.....

ที่อยู่ เลขที่.....หมู่..... ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์.....เบอร์โทรศัพท์.....

วิธีตอบแบบสัมภาษณ์

1. โปรดเติมคำลงในช่องว่างในข้อที่มีช่องว่าง
2. โปรดทำเครื่องหมาย X หรือ ✓ ในช่องว่าง () แทนคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

อายุ ปี

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. การศึกษา () 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษา
() 3. อาชีวศึกษา ด้าน.....
() 4.ปริญญาตรีและสูงกว่า ด้าน.....
3. อาชีพอื่นนอกเหนือจากการเลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่ง (ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 1. ทำสวน () 2. เลี้ยงปลา
() 3. ทำนา () 4. ทำไร่ (ระบุ).....
() 5. อื่นๆ ระบุ.....
4. รายได้รวมในครัวเรือน (บาท/ต่อปี)
() ต่ำกว่า 30,000 บาท () 30,000 – 100,000 บาท
() 100,001- 150,000 บาท () 150,001 – 200,000 บาท
() 200,001 – 250,000 บาท () มากกว่า 250,000 บาท
5. จำนวนแรงงานทั้งหมดที่เลี้ยงเปิดไข่ไล่ทุ่ง จำนวน.....คน
เป็นแรงงานในครัวเรือน จำนวนคน
เป็นแรงงานจ้าง จำนวนคน
สัญชาติแรงงานจ้างส่วนใหญ่เป็น () ไทย () ต่างชาติ (ระบุสัญชาติ).....

6. เหตุผลในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. เป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว () 2. รายได้ดี
 () 3. เลี้ยงง่าย () 4. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เลี้ยง
 () 5. อื่นๆ (ระบุ)

7. ประสบการณ์ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง.....ปี

8. แหล่งข้อมูลข่าวสารในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. วิทยุโทรทัศน์ () 2. หนังสือพิมพ์/วารสาร
 () 3. เจ้าหน้าที่รัฐ () 4. บริษัทเอกชน
 () 5. อื่นๆ (ระบุ)

ตอนที่ 2 การจัดการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งของเกษตรกร

1. รูปแบบการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งอายุ 1 วันถึงปลดเป็ดแก่ขาย
 () 2. เลี้ยงเป็ดไข่สาวตั้งแต่อายุ 5 เดือนขึ้นไปถึงปลดเป็ดแก่ขาย
 () 3. อื่นๆ (ระบุ)

2. พันธุ์เป็ดไข่ไล่ทุ่งที่นำมาเลี้ยง

- () 1. พันธุ์พื้นเมือง () 2. พันธุ์กาก็แคมป์เบลล์
 () 3. พันธุ์อินเดียรันเนอร์ () 4. พันธุ์โซมาเลีย
 () 5. พันธุ์อื่นๆ (ระบุ)

3. แหล่งพันธุ์เป็ดไข่ที่ท่านนำมาเลี้ยง

- () 1. โรงฟักไข่
 () 2. เกษตรกร
 () 3. ตัวแทนจำหน่าย (สั่ง)

4. จำนวนเป็ดไข่ไล่ทุ่งที่เลี้ยงอยู่.....ตัว อายุเป็ดไข่ไล่ทุ่ง ณ ปัจจุบัน.....

5. การจัดการฝูงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง แบ่งเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งเป็น.....ฝูง

ฝูง	จำนวนตัว/ฝูง	จำนวนแรงงาน (คน/ฝูง)
ฝูงที่ 1		
ฝูงที่ 2		
ฝูงที่ 3		
ฝูงที่ 4		

6. การวางแผนการเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไล่ทุ่ง

- () 1. ไม่มี
 () 2. มี (ระบุแผนการเคลื่อนย้าย).....

7. สำรวจพื้นที่เลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่งอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. พิจารณาจากขนาดพื้นที่
 - () 2. ความสมบูรณ์ของอาหาร
 - () 3. ระยะทาง
 - () 4. อื่นๆ (ระบุ)
8. เมื่อใดที่ควรเปลี่ยนแหล่งอาหารให้เป็ดไข่ไล่ทุ่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. อาหารภายในพื้นที่หมด
 - () 2. อาหารภายในพื้นที่ใหม่มีความสมบูรณ์มากกว่าพื้นที่เดิม
 - () 3. น้ำในพื้นที่ๆ ที่ใช้เลี้ยงเป็ดขาดแคลน
 - () 4. อื่นๆ (ระบุ)
9. โดยเฉลี่ยใช้เวลาในการเลี้ยงกักวันจึงขนย้ายเป็ดไข่ไล่ทุ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง.....วัน
10. วิธีการเคลื่อนย้ายเป็ดไข่ไล่ทุ่งเป็นส่วนใหญ่
- () 1. เดินไล่ทุ่ง
 - () 2. ใช้รถยนต์บรรทุกเป็ดไข่
 - () 3. อื่นๆ (ระบุ).....
11. อาหารส่วนใหญ่ที่ให้เสริมนอกเหนือจากปล่อยไล่ทุ่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. อาหารผสมสำเร็จรูป
 - () 2. อาหารผสมเอง
 - () 3. อื่นๆ (ระบุ)
12. ในกรณีที่ใช้อาหารผสมสำเร็จรูป
- 1) ยี่ห้อที่ใช้.....
 - 2) ปริมาณที่ใช้ทั้งหมดในการเลี้ยงรุ่นนี้รวมทุกฝูง กก.
 - 3) ระยะเวลาที่ให้อาหารเสริม.....
 - 4) ราคา/กก. บาท
13. ในกรณีที่ใช้อาหารผสมเอง
วัตถุดิบที่ใช้	ปริมาณที่ใช้ (%)	ราคาต่อกิโลกรัม
1).....		
2).....		
3).....		
14. วิธีการเก็บรักษาหรือถนอมอาหารที่ซื้อมา
- () 1. ไม่มี
 - () 2. มี (ระบุวิธีการเก็บรักษา).....

15. การใช้ยาหรือสารเสริมอื่นๆ ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง
- () 1. ไม่มี
- () 2. มี (ระบุ).....ปริมาณที่ใช้รวมทั้งหมด.....
- (ระบุ) ราคาต่อหน่วย.....บาท
16. แหล่งน้ำหลักที่ใช้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไล่ทุ่ง (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)
- () 1. น้ำจากแหล่งธรรมชาติ () 2. น้ำบ่อขุด
- () 3. น้ำประปา () 4. อื่นๆ (ระบุ)
17. การจดบันทึกต่างๆ ภายในฟาร์ม
- () 1. ไม่ได้ทำการบันทึก
- () 2. ทำการบันทึก (ระบุข้อมูลที่บันทึก)
- () 2.1 จำนวนเป็ดป่วย/ตาย
- () 2.2 ปริมาณและราคาอาหารเสริมที่ใช้
- () 2.3 ค่าใช้จ่ายที่สำคัญ เช่น ค่าแรงงาน ค่าพันธุ์เป็ด ฯ
- (ระบุค่าใช้จ่าย).....บันทึกเมื่อ.....
- () 2.4 อื่นๆ (ระบุ)
18. การทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไล่ทุ่งก่อนช่วงเริ่มต้นเลี้ยง
- () 1. ไม่ได้ทำ
- () 2. ทำวัคซีน (ระบุชื่อวัคซีน)
- 1).....ราคา.....บาท
- 2).....ราคา.....บาท
19. การทำวัคซีนให้เป็ดไข่ไล่ทุ่งในระหว่างการเลี้ยง
- () 1. ไม่ได้ทำ
- () 2. ทำวัคซีน (ระบุชื่อวัคซีน)
- 1).....ราคา.....บาท
- 2).....ราคา.....บาท
20. เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้วัคซีนหรือไม่
- () 1. ไม่มี () 2. มี (ระบุแหล่งที่ได้ความรู้).....
21. โรคที่เกิดกับเป็ดไข่ไล่ทุ่งในรุ่นปัจจุบันหรือรุ่นสุดท้ายของฟาร์มมีหรือไม่
- () 1. ไม่มี
- () 2. มี (ระบุโรคที่พบ)
- 1)วิธีการ.....
- 2)วิธีการ.....

22. ในกรณีที่พบเปิดตายส่วนใหญ่ท่านมีการจัดการอย่างไร

- () 1. ทิ้ง
- () 2. กิน
- () 3. ผึ่ง/เผา
- () 4. อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 3 ปัญหาในการเลี้ยงเป็ดไข่ในทุ่งของเกษตรกร

1. ปัญหาด้านการจัดหาลูกเป็ดไข่มาเลี้ยง.....

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา.....

2. ปัญหาด้านการจัดหาแรงงานมาเลี้ยงเป็ด.....

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา.....

3. ปัญหาด้านการจัดหาพื้นที่หรือแปลงนามาใช้เลี้ยงเป็ด.....

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา.....

4. ปัญหาด้านการจัดหาอาหารเสริมและการป้องกันรักษาโรคเป็ด.....

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา.....

5. ปัญหาด้านการขายไข่เป็ด.....

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา.....

6. ปัญหาด้านการขายเป็ดปลด.....

ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหา.....

ตอนที่ 4 ค่าใช้จ่ายและรายได้ในการเลี้ยงเป็ดไข่ไก่อุ้งของเกษตรกร

จำนวนเป็ดไข่ไก่อุ้งที่เลี้ยง.....ตัว

จำนวนเงินที่ใช้ซื้อพันธุ์เป็ด.....บาท

ค่าวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งหมดที่ใช้ในการสร้างคอก/ล้อมคอกในช่วงเวลาที่เลี้ยง.....บาท

ค่าแรงงานทั้งหมดที่จ่ายให้คนงานตลอดระยะเวลาที่เลี้ยง

 ค่าแรงงานที่จ่ายเป็นเงินสด.....บาท

 ค่าแรงงานที่จ่ายในรูปอาหาร/ยารักษาโรค/อื่นๆ.....บาท

ค่าตอบแทนเจ้าของพื้นที่/แปลงนาที่ใช้เลี้ยงเป็ดรวมทั้งหมด

 ค่าตอบแทนที่จ่ายเป็นเงินสด.....บาท

 ค่าตอบแทนที่จ่ายในรูปอื่นๆ เช่น ไข่เป็ด/เป็ดไข่/เป็ดแก่ๆ.....บาท

ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ใช้ในการบรรทุกเป็ดไข่ไปปล่อยเลี้ยงในพื้นที่/แปลงนาที่กำหนดไว้.....บาท

 (ค่าจ้างรถบรรทุก ค่าน้ำมันรถฯ ค่าธรรมเนียมการใช้จ่ายฯ ค่าอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ฯ)

ค่าใช้จ่ายในการขอเคลื่อนย้ายเป็ดข้ามเขตและค่าอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ฯ เกี่ยวข้อง.....บาท

ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการนำไข่เป็ดไปขาย.....บาท

ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการนำเป็ดปลดไปขาย.....บาท

ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ถ้ามี) ระบุรายการและจำนวนเงินที่ใช้จ่าย

 1).....

 2).....

จำนวนเป็ดทั้งหมดที่เหลือจากการเลี้ยงจนสามารถให้ไข่ได้ประมาณ.....ตัว

จำนวนไข่เป็ดทั้งหมดที่ได้จากการเลี้ยงในช่วงที่เป็ดเริ่มออกไข่ไปจนถึงเวลาปลดเป็ดขาย.....ฟอง

ราคาไข่เป็ดที่ขายได้ต่อฟอง ราคาสูงสุดที่ขายได้ต่อฟอง..... บาท

 ราคาต่ำสุดที่ขายได้ต่อฟอง.....บาท

 ราคาเฉลี่ยที่ขายได้ต่อฟองโดยประมาณ.....บาท

จำนวนเป็ดปลดรวมทั้งหมดที่นำไปขาย.....ตัว

ราคาเป็ดปลดที่ขายได้ต่อตัว ราคาสูงสุดที่เคยขายได้ต่อตัว.....บาท

 ราคาต่ำสุดที่เคยขายได้ต่อตัว.....บาท

 ราคาเฉลี่ยที่ขายได้ต่อตัวโดยประมาณ.....บาท

กำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการเลี้ยงเป็ดไข่ไก่อุ้ง

 กำไรเมื่อไม่รวมค่าแรงของตนเองและสมาชิกในครอบครัว.....บาท

 กำไรเมื่อรวมค่าแรงของตนเองและสมาชิกในครอบครัว.....บาท

 ตลอดจนค่าโรงเรือนและพื้นที่ของตนเองที่ใช้เลี้ยง

 ความคุ้มค่าของกำไรที่ได้รับเมื่อเทียบกับการทำการเกษตรชนิดอื่นๆ ที่เคยทำมาแล้ว

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวชิตชนก สิ้นธุสุวรรณ
วัน เดือน ปีเกิด	21 พฤษภาคม 2525
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2548
สถานที่ทำงาน	ฟาร์มเพาะพันธุ์สุนัข อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
ตำแหน่ง	ผู้ประกอบการส่วนตัว

